

სამოქალაქოსამართლებრივი დავების სასამართლო მედიაციის მეშვეობით მოგვარების უპირატესობები სასამართლოს გზით დავის გადაწყვეტასთან მიმართებით

სამოქალაქოსამართლებრივი დავების განხილვა და გადაწყვეტა აქტუალური საკითხია, როგორც საზოგადოებისთვის, სამართლის მკვლევრებისთვის, ისე სასამართლო ხელისუფლებისთვის. შექმნილი მდგომარეობა და სტატისტიკური ანალიზი ცხადყოფს, რომ მხოლოდ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო კოლეგიის მოსამართლეებს საშუალოდ ათასი საქმის განხილვა უწევთ. ლეგიტიმურია ყველა ეჭვი, რომლებიც უკავშირდება პირველი ინსტანციის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების ხარისხს. შესაბამისად, წინამდებარე სტატიაში წარმოდგენილია მოსაზრება, რომ ზემოაღნიშნული პრობლემის გადაწყვეტის გონივრული საშუალებაა, დავები გადაეცეს სასამართლო მედიაციას, რომელიც, თავისი სპეციფიკის გათვალისწინებით, მედიაციის ინსტიტუტის თითქმის ყველა დადებით და უარყოფით მხარეს იზიარებს. სტატიაში დახასიათებულია მედიაციის ინსტიტუციური ნიშნები და შედარებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის იმ დებულებებს, რომლებიც არეგულირებენ სასამართლო პროცესის ვადებს, ხარჯებს და მთელ რიგს თავისებურებებისას. სტატიის მიზანია, წარმოშვას ე.წ სამეცნიერო კამათი იმის შესახებ, თუ რამდენადაა სასამართლო მედიაცია უპირატესი სამოქალაქო დავების გადაწყვეტისას და რა ნაკლოვანებები აქვს დღევანდელ სასამართლო სისტემას; ასევე, სტატიის მიზანია, სასამართლო მედიაცია წარმოადგინოს როგორც ერთ-ერთი საუკეთესო საშუალება, მხარეებმა ნაკლები დანახარჯით, კომფორტულ, არაფორმალურ გარემოში, საკუთარი ძალებით სწრაფად, საჯაროობის გამორიცხვით, სასამართლო პრეცედენტისგან თავის არიდებით, შეთანხმების სასამართლოს მეშვეობით დამტკიცებით მოაგვარონ დავა, შეინარჩუნონ ურთიერთობა ან ცივილიზებულად დაასრულონ ის.

საკვანძო სიტყვები: მედიაცია, სასამართლო მედიაცია, სასამართლო, კონფიდენციალურობა, ხარჯები, დრო, არაფორმალურობა, კოდექსი, იურიდიული, მედიატორი, შეთანხმება.

1. შესავალი

წინამდებარე ნაშრომში განხილულია სამოქალაქო დავების სასამართლო მედიაციის მეშვეობით განხილვის უპირატესობები სასამართლოს გზით დავის გადაწყვეტასთან შედარებით. კვლევის მიზანია, მედიაციის ინსტიტუციური უპირატესობებისა და ნაკლოვანებების წარმოჩენა, მათი განხილვა სასამართლო მედიაციის ჭრილში; სამეცნიერო კამათის დაწყება ზემოხსენე-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი.

ბულ საკითხებზე და შემდეგი პრობლემატიკის გამოყოფა: ქართული სამართლის სისტემაში სამართლოს გზით სამოქალაქო დავის გადაწყვეტა; მედიაცია, როგორც მართლმსაჯულების დანამატი; კლასიკური მედიაციის ინსტიტუციური ნიშნების მოქმედება სასამართლო მედიაციის პროცესში და სასამართლო მედიაციის ცალკეული ასპექტები დავათა მოგვარების დროს.

კერძო სამართლის სფეროში მართლმსაჯულების ეფექტურობის ამაღლება ახალი მეთოდების დანერგვისა და შესაბამისი პროექტების განხორციელების გარეშე შეუძლებელია. უნდა ვაღიაროთ, რომ სასამართლო ხელისუფლების გარეშე მედიაციისა და დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების გამოყენება წარუმატებლობისთვის არის განწირული. შესაბამისი ფორმებისა და საშუალებების არსი, მნიშვნელობა და დანიშნულება ჯერ მოსამართლეთა კორპუსს უნდა ესმოდეს კარგად, რათა მან მხარეთა ინფორმირება და მედიაციის პოპულარიზაცია უზრუნველყოს.¹

Court-based ADR ხშირად მოიხსენიება ტერმინით *Court-ordered*.² აქედან კარგად ჩანს სასამართლოზე დაფუძნებული მედიაციის განმასხვავებელი არსებითი ნიშანი. სასამართლოზე დაფუძნებული მედიაცია მართლმსაჯულების პროცესის განხორციელების შემადგენელ ნაწილად იქცა და ამით, გარკვეულწილად, საჯაროსამართლებრივი შეფერილობაც შეიძინა, თუმცა მედიაციის დროს სასამართლოს არ აქვს უფლება, მხარეები იძულებით დაითანხმოს რაიმე პირობაზე. აქედან გამომდინარე, მედიაცია მედიაციად რჩება, მხოლოდ ამ დროს საჯარო ხელისუფლება სასამართლოს სახით მხარს უჭერს მედიაციის პროცესს.³

საქართველოსა და ევროკავშირის შორის დადებული ასოცირების შეთანხმების 2014 წლის სამოქმედო გეგმის მართლმსაჯულების რეფორმის ნაწილში პირდაპირაა მითითებული დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის საშუალებების, მათ შორის, მედიაციის განვითარების ხელშეწყობის შესახებ.⁴ შესაბამისად, მედიაცია და მისი ფორმების მხარდაჭერა არა მარტო საჭიროება, არამედ საერთაშორისოდ აღებული ვალდებულებაა, რომელიც სახელმწიფომ განსაზღვრულ ვადაში უნდა შეასრულოს. 2014 წლიდან თბილისის საქალაქო სასამართლოში მოქმედებს მედიაციის საპილოტე პროგრამა,⁵ რომელშიც მონაწილეობს 16 მედიატორი.⁶

ნაშრომში განხილული საკითხი აქტუალური შეიძლება იყოს როგორც პრაქტიკოსი და თეორეტიკოსი იურისტისთვის, ასევე ნებისმიერი პირისთვის, რომლის ინტერესების სფეროში შედის ისეთი თემები, როგორებიცაა: დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის გზები, მედიაციის უპირატესობები და უარყოფითი მხარეები, სასამართლო გზით დავის გადაწყვეტის ნაკლოვანებები. განხილული თემები შეიძლება რელევანტური იყოს სასამართლო რეფორმითა და ადმინისტრირ-

¹ *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 216.

² *Berger K.P.*, Private Dispute Resolution in International Business, Negotiation, Mediation, Arbitration, Vol. 1, Case Study, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2006, 161, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 165.

³ *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 165.

⁴ Association Agenda between the European Union and Georgia, Judiciary, 2014, 5.

⁵ <<http://tcc.gov.ge/index.php?m=587>>.

⁶ <<http://tcc.gov.ge/index.php?m=586>>.

რებით დაინტერესებული ნებისმიერი მოქალაქისთვის, რომელსაც სურს, სასამართლოში დაცული იყოს სწრაფი და ეფექტური მართლმსაჯულების ინტერესი.

ნაშრომი ეფუძნება შედარებითსამართლებრივ, კრიტიკულ და ისტორიული ანალიზის მეთოდს. სტატიაში მოყვანილია სტატისტიკური მონაცემები. შეჯამების სახით წარმოდგენილია დასკვნა იმის შესახებ, რომ სასამართლო მედიაცია ერთ-ერთი საუკეთესო საშუალებაა, რათა მხარეებმა ნაკლები დანახარჯით, კომფორტულ, არაფორმალურ გარემოში, საკუთარი ძალებით, სწრაფად, საჯაროობის გამორიცხვით, სასამართლო პრეცედენტისგან თავის არიდებით, შეთანხმების სასამართლოს მეშვეობით დამტკიცებით მოაგვარონ დავა, შეინარჩუნონ ურთიერთობა ან ცივილიზებულად დაასრულონ ის.

2. მედიაციის უპირატესობები და ნაკლოვანებები

2.1. ზოგადი მიმოხილვა

მედიაციის გამოყენება შესაძლებელია უამრავ განსხვავებულ და სხვადასხვა კონტექსტში; მათი აღწერის ყველა მცდელობა შეუძლებელი იქნებოდა. გარკვეული პერიოდი რამდენიმე ექსპერტი აცხადებდა, რომ არსებობს დავები, რომელთა მოსაგვარებლად მედიაციის გამოყენება მიზანშეწონილი არ არის. ბოლო წლებია, მედიაცია ეფექტურად გამოიყენება ყველა სადავო საქმისა თუ საკითხის შესათანხმებლად. მედიაციის ფართო გამოყენება პროცესის მრავალი უპირატესობითაა გამოწვეული. იქიდან გამომდინარე, რომ მედიაციის შესახებ ინფორმაცია ვრცელდება და საზოგადოებისთვის ეს პროცესი აღქმადია, მედიაციის გამოყენების გაფართოებისთვის მისი ფუნდამენტური უპირატესობების ცოდნა სარგებლის მომტანი შეიძლება იყოს.⁷

მედიაციის დადებით მხარეებად, უპირველეს ყოვლისა, მოიაზრება მორიგების დიდი შესაძლებლობა, საარბიტრაჟო და სასამართლო განხილვასთან შედარებით ნაკლები ხარჯი, სწრაფი მოქმედების უნარი, კონფიდენციალურობა, მედიატორების კონკრეტულ სფეროებში სპეციალიზაცია, რაც ხელს უწყობს დავის მორიგებით დასრულებას, მხარეთა მიერ შედეგების კონტროლის შესაძლებლობა და ა.შ.⁸ მედიაცია შეიძლება მაშინაც სასარგებლო იყოს დავის პრევენციისთვის, თუ ორივე მხარე ხედავს, რომ საქმე რთულდება, მედიაციის პროცესის დაწყებით მათ შეუძლიათ, ერთად იპოვონ სირთულეების გამომწვევი მიზეზები და ერთად ითანამშრომლონ მათ აღმოსაფხვრელად. ასეთი მიდგომა დავის წარმოშობას საერთოდ გამორიცხავს.⁹ მედიაცია მარ-

⁷ *კოვაცკი K.K.*, მედიატიონ ინ ა ნუტსპელლ, თჰომსონ ჰესტ, უნივერსიტეც ოფ თეხას, 2003, 34.

⁸ *შეკიფფერ K.ჟ.(Hრსგ)*, მანდატსპრახის შციედსვერფაჰრენ უნდა მედიატიონ 2. ნუე ბეარბეიტეტე უნდ ერწეიტერტე აუფლაგე, “ჩარლ ჰეგმანნ,” კოლნ, ბერლინ, მუნცჰენ, 2005, 257-262, მითითებულია წიგნი: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 54.

⁹ *გუილლეშინ ჟ.F.*, ლეასონს ფორ ჩჰოოსინგ ალტერნატივე დისპუტე ლესოლუტიონ, წიგნი: *გოლდსმიტ ჟ.ჩ., ბგენ-ჰოუსხ A., პოინტონ G.H.* (ედ.), ADდ ინ ბუსინესს, პრაგტიცე ანდ ისუსეს

თლმსაჯულების დანამატია და არა მისი ალტერნატივა. მას შეუძლია, მხოლოდ ხელი შეუწყოს დავების აღმოფხვრას, მაგრამ არ შეუძლია, სრულად საკუთარ თავზე აიღოს ის.¹⁰ ნიშანდობლივია, რომ მედიაცია განიხილება დროისა და ფულის დაზოგვის შესაძლებლობად არა მხოლოდ მხარეებისთვის, არამედ სამართლებრივი სახელმწიფოსთვისაც,¹¹ რომელიც იძულებულია, საკმაოდ დიდი რესურსი გამოყოს დავების გადაწყვეტის მიზნით ხანგრძლივი პროცესების წარმოებისთვის.¹² ყველა დავის მედიაციის მეშვეობით მოგვარება შეუძლებელია. დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული ფორმა არ არის პანაცეა და ყველა სახის კონფლიქტის მოგვარებისთვის უნივერსალური საშუალება. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ლოგიკურია შეკითხვა, როგორი დავები შეიძლება იყოს მედიაციას „დაქვემდებარებული“ და რა შემთხვევაში აქვს დავის გადაწყვეტის ამ მექანიზმის გამოყენებას წარმატების შანსი? როგორც დოქტრინაში აღნიშნავენ, შეიძლება გამოიკვეთოს სამი მთავარი ნიშანი: ა) დაპირისპირებულ მხარეებს შორის კონტაქტი ჯერ კიდევ არ არის საბოლოოდ გაწყვეტილი; ბ) მხარეები ძირითადად მზად არიან და კარგად ესმით, რომ პრობლემას თვითონ უკეთ მოაგვარებენ; 3) რომელიმე მომენტისთვის მხარეებს არ შეუძლიათ მესამე პირის დახმარების გარეშე კომუნიკაციის სრულად აღდგენა. საბოლოოდ, არც ერთ მხარეს არ უნდა ჰქონდეს კონფლიქტის გაგრძელების სურვილი. ამ დროს იქმნება სიტუაცია, როდესაც მათ უნდათ დავის შეთანხმებით დასრულება, მაგრამ სხვადასხვა მიზეზის გამო დამოუკიდებლად ამის გაკეთება არ შეუძლიათ.¹³

სრულყოფილი სურათის მისაღებად უპრიანი იქნებოდა მედიაციის უარყოფით მხარეებზეც ყურადღების გამახვილება.

გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში არსებობს მოსაზრება, რომ მედიაციის პროცესი არც ისეთი იაფია, როგორც ამაზე ხშირად მიუთითებენ. მაგალითად, ის ძირითადად საარბიტრაჟო განხილვაზე იაფი არ არის.¹⁴

მედიაციის ყველაზე დიდი „ნაკლი“ მისი გავრცელების შეზღუდული მასშტაბები და საზოგადოების არაინფორმირებულობაა. როგორც სკეპტიკოსები ამბობენ, ჯერჯერობით მედიატორები უფრო ბევრნი არიან, ვიდრე თვით მედიაციის პრეცედენტები.¹⁵ ზემოაღნიშნულ მოსაზრებას

აცროსს ჩოუნტრიეს ანდ ჩულტურეს, *კლუწერ ლაწ ინტერნაციონალ, ნეწ-ყორკ, 2006, 37*, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 54.

¹⁰ *Von Schlieffen K.*, Perspektiven der Mediation, wignSi: *Haft F., Von Schlieffen K.* (Hrsg), Handbuch Mediation, 2. Auflage, „Beck“, Munchen, 2009, 209, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 56.

¹¹ *Falk G., Koren G.*, Zivilrechts-Mediations-Gesetz., *Kommentar.*, zum *Zivmediat G.*, „Osterreich“, Wien, 2005, 35, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 55.

¹² *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 55.

¹³ *Ferz S., Lison A., Wolfart E.M.* (Hrsg), Zivilgerichte und Mediation, Widerspruch, Erganzung, Symbiose? „WUV Universitatsverlad, Wien, 2004, 182, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 57.

¹⁴ *Alexander M.*, Gerichtsstand und Schiedsvereinbarungen im E- Commerce sowie aussergerichtliche Streitbeilegung „Dr. Kovac,“ Hamburg, 2006, 9-10, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 58.

¹⁵ *Einfuhrung G., Reinhard U. H.* (Hrsg.), Die Zukunft der Mediation in Deutschland, „Beck“ Munchen, 2008, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, Tb., 2010, 59.

ქართულ რეალობაში ნამდვილად აქვს არსებობის უფლება. ვინაიდან მედიატორთა კერძო ასოციაციების მონაცემთა ბაზა განხილულ საქმეთა რაოდენობაზე არ არსებობს, შესაძლებელია თბილისის საქალაქო სასამართლოდან გამოთხოვილი სტატისტიკით¹⁶ ხელმძღვანელობა, რომელიც ამყარებს სკეპტიკოსთა ვარაუდს. თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო კოლეგიის მონაცემებით, სასამართლო მედიაციის ფარგლებში მედიატორებმა განიხილეს 53 დავა, ხოლო შეთანხმებით დასრულდა 17. მიუხედავად იმისა, რომ თბილისის საქალაქო სასამართლოს ოფიციალური ვებგვერდის მონაცემებით, ამჟამად სასამართლოში საქმიანობს 16 მოქმედი მედიატორი¹⁷, მათი „საქმეებით დატვირთვა“, ამკარაა, რომ არ ხდება.

2.2 დრო და ხარჯები მედიაციის პროცესში

სამართლის სისტემა შესაძლებელია, შესაბამისი და ადეკვატური მეთოდი იყოს დავების გადასაწყვეტად, მაგრამ ის ყოველთვის მოიხმარს დროს და ხარჯებს. ამ დაკვირვებამ, სასამართლო განხილვის გადადებამ, ხელი შეუწყო სასამართლო რეფორმას, სულ მცირე, სამოქალაქო დავების კუთხით. უმრავლეს შემთხვევაში, მედიაციას შეუძლია, უფრო დროული გადაწყვეტილების მიღება. იმის გათვალისწინებით, რომ მედიაცია უფრო არაფორმალური და მოქნილია, სასამართლო პროცესის მკაცრი პროცედურული საკითხები თავიდან არიდებულია. როდესაც დრო არის განმსაზღვრელი, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ სარჩელი შეტანილი არაა, მედიაცია შეიძლება ჩატარდეს რამდენიმე დღეში ან თუნდაც საათში. ასევე, უამრავ შემთხვევაში დავის სწრაფი გადაწყვეტა შეიძლება აისახოს ფულად დანახოვში. მხარე ზოგავს თანხებს გაწეილი სასამართლო პროცესისგან განსხვავებით, რომელიც მოიცავს ექსპერტის, დეპონირების და ადვოკატის ხარჯებს. დავის სწრაფად მოგვარებითა და მხარეთა ემოციური განმუხტვით მხარეების ჩართვა განგრძობად კონფლიქტში ასევე შეიძლება იქნეს არიდებული.¹⁸ აღსანიშნავია, რომ არსებობს ზემოაღნიშნული მოსაზრების საწინააღმდეგო არგუმენტებიც. გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში არსებობს მოსაზრება, რომ მედიაციის პროცესი არც ისეთი იაფია, როგორც ამაზე ხშირად მიუთითებენ. მაგალითად, ის, ძირითადად, საარბიტრაჟო განხილვაზე იაფი არ არის.¹⁹ მხარეების მიერ პროცესში ხარჯების დაზოგვა მეტწილად დამოკიდებულია დავის შინაარსზე. მედიაციის ხარჯები შეიძლება ირიდებს სასამართლოს მიერ გაწეული მომსახურების საფასურს, დაწყებული უსასყიდლოდ მომსახურებიდან, დასრულებული კომერციულ ბაზარზე მაღალი ემელონების შეუსაბამოდ მაღალი საათობრივი განაკვეთით. ამას დამატებული იურისტის (შესაძლებელია მოიცავდეს სამართლებრივ კონსულტანტსაც) დასწრებისა და მომზადების ხარჯები და პოტენციურად, ექსპერტის ხარჯები. ამგვარად, მედიაცია ყოველთვის არ არის დავის მოგ-

¹⁶ თბილისის საქალაქო სასამართლოს წერილი №1-180, 22.12.2016.

¹⁷ <<http://tcc.gov.ge/index.php?m=586>>.

¹⁸ Kovach K.K., *Mediation in a Nutshell*, Thomson West, University of Texas, 2003, 35.

¹⁹ Alexander M., *Gerichtsstand und Schiedsvereinbarungen im E-Commerce sowie aussergerichtliche Streitbeilegung "Dr. Kovac,"* Hamburg, 2006, 9-10, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 58.

ვარების იაფი საშუალება. ერთი განსაკუთრებული სირთულე მედიაციის ეკონომიკური ეფექტურობის მტკიცებისას არის, თუ რას უნდა შედარდეს მედიაციის ხარჯები. არსებობს ცდუნება, რომ ის შეიძლება შედარებულ იქნეს მხარის პოტენციურ სასამართლო ხარჯებთან, თუმცა ძალიან ხშირად სასამართლო დავის წარმოების დროს საქმე შეიძლება მორიგებით დასრულდეს მედიაციის გამოყენების გარეშე. როდესაც მხარეები მედიაციის პროცესში არიან ჩართულნი, ძალიან რთულია იმის დადგენა, თუ რა დროს დადგებოდა მორიგება სასამართლოში. მიუხედავად ამისა, ფაქტი იმის შესახებ, რომ მედიაციის დროს უფრო სწრაფად ხდება დავის მოგვარება, ვიდრე არასამედიაციო პროცესის დროს, მეტყველებს, რომ მედიაციით იზოგება ხარჯები.²⁰

2.3 მედიაცია როგორც კონტროლირებადი პროცესი

დავის მოგვარების საშუალებები შეიძლება დაიყოს ორ ნაწილად: ფორმალურად და არაფორმალურად. ფორმალურ საშუალებებს მიეკუთვნება სასამართლო და არბიტრაჟი, ხოლო არაფორმალურს – მოლაპარაკება, მედიაცია, თავის არიდება (avoidance) და ა.შ.²¹ როდესაც მხარეები მონაწილეობენ ისეთ ფორმალურ პროცესებში, როგორებიცაა: სასამართლო პროცესი, არბიტრაჟი ან ადმინისტრაციული საქმის მოსმენა, მხარის ნაცვლად მესამე პირი იღებს გადაწყვეტილებას, რომელიც სავალდებულოა შესასრულებლად. საპირისპიროდ ამისა, მედიაციის პროცესში მხარეები არიან გადაწყვეტილების მიმღები პირები, რაც მედიაციის ძირითადი მახასიათებელია. ეს უზრუნველყოფს მხარეთა სურვილს, საბოლოოდ გადაწყვიტონ საკითხი, ასევე – გადაწყვეტილებასთან დაკავშირებული ნებისმიერი პირობა. უფლებამოსილების ეს ნაწილი არის მედიაციისთვის ეთნიკურად თანდაყოლილი და ხაზგასმულია პროცესის რამდენიმე ასპექტში. იმის გათვალისწინებით, რომ მხარეები პერსონალურად არიან ჩართულნი გადაწყვეტილების პროცესში, ისინი ფლობენ ფსიქოლოგიურ კუთვნილებას, რაც უფრო ზრდის შეთანხმების პირობების ნებაყოფლობით შესრულების ალბათობას. მედიაციის უამრავი განმარტება ამბობს, რომ მედიატორმა არ უნდა შეაფასოს მხარეთა მიერ მიღებული გადაწყვეტილება. მედიატორის ქცევის სტანდარტი, განმტკიცებული ცალკეული ქვეყნის ეთიკის კოდექსებში, მედიატორებს აფრთხილებს, რომ დაუშვებელია იძულება და ხაზს უსვამს მხარის თვითგამორკვევის მნიშვნელობას.²²

როდესაც პირებს შორის წარმოიშობა კონფლიქტი, პირადი თუ პროფესიული, ძლიერი ემოციები და გრძნობები იწყებს ზედაპირზე ამოტივტივებას. სამართლებრივი პროცედურების ნაცვლად ემოციებზე ორიენტირებისას, მხარეები ფოკუსირებულნი არიან, შეხედონ კონფლიქტს საფუძვლიანობის, დასაშვებობისა და საპროცედურო პრიზმიდან. მედიაცია კი ემოციების გამო-

²⁰ *Wissler R.* (2204b), *Barriers to attorneys' discussions and use of ADR*, *Ohio State J Dispute Resolution*, 19:459-508, მითითებულია წიგნში: *Clark B.*, *Lawyers and Mediation*, Springer, University of Strathclyde, Law School, Glasgow, United Kingdom, 2012, 59.

²¹ *ჩალაძე გ.*, სასწავლო-სალექციო კურსი „დავების და კონფლიქტების ალტერნატიული მოგვარება“, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2012-2013 სასწავლო წელი.

²² *Kovach K.K.*, *Mediation in a Nutshell*, Thomson West, University of Texas, 2003, 36-37.

ხატვას, გაგებასა და მათგან განთავისუფლებას უზრუნველყოფს. მედიაცია ასევე აფასებს ფუნდამენტურ ადამიანურ გამოხატულებებს, როგორებიცაა ბოდიში და პატიება.²³

2.4 პროცესის არაფორმალურობა

მედიაცია თავისი არსით მოქნილია. შესაბამისად, მედიატორის მიერ პროცესის გაშლას რამდენიმე წესი განსაზღვრავს. მედიაცია უფრო არაფორმალური პროცესია. მედიაციის პროცესში მხარეები უფლებამოსილი არიან, განიხილონ ნებისმიერი საკითხი და თავისუფლად წარმოაჩინონ საკუთარი თავები. უმნიშვნელო რაოდენობის წესები განსაზღვრავენ მედიატორის უფლებამოსილების ფარგლებს, კერძოდ: დავალებებს, პასუხისმგებლობებსა და მოქმედებებს.²⁴

სასამართლო და საარბიტრაჟო პროცესისაგან განსხვავებით, მედიაციას არ აქვს რაიმე ზოგადი და სავალდებულო წესი ან პროცედურა. ზოგიერთი მედიატორი მხარეებს სთხოვს დავის საგნის შესახებ მხარის პოზიციის მოკლე წერილობითი ფორმის წარმოდგენას, ზოგიერთი კი ამას უარყოფს და მიაჩნია, რომ დავის საგნის შესახებ მხარეთა პოზიციების წინასწარი ცოდნა სრულიადაც არ არის საჭირო, ვინაიდან ამ დროს იზღუდება მედიატორის კრეატიულობა.²⁵ დავების ალტერნატიული გადაწყვეტის სხვადასხვა სახის არაფორმალური ხასიათი არ შეიძლება გაგებულ იქნეს ისე, რომ ეს მექანიზმები ყოველგვარი წესების გარეშე მუშაობს.²⁶ მედიაცია დავის გადაწყვეტის არაფორმალური საშუალებაა. ამის გამო არ არსებობს ერთიანი და მკაცრად განსაზღვრული პროცედურა, რომლის მიხედვითაც უნდა წარიმართოს მედიაცია, თუმცა ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მედიაცია გარკვეული სტადიებისგან არ შედგება და ის მხოლოდ ქაოსური პროცესია, რომლის დროსაც მედიატორი საკუთარი მიუკერძოებლობისა და ავტორიტეტის მეშვეობით ცდილობს მხარეთა შორის არსებული დავის გადაწყვეტას.²⁷ მედიაცია იყოფა სტადიებად. მედიაციის ეტაპებად (ფაზებად) დაყოფა, ამ სტადიების შესახებ მხარეთა ინფორმირება ზრდის მედიაციის პროდუქტიულობას.²⁸ მედიატორი უნდა მიჰყვეს ამ სქემას, თუმცა მისი მკაცრად დაცვა არარაციონალური იქნება – თუ, მაგალითად, დავასთან დაკავშირებით ახალი ინფორმაცია გაჩნდება, მედიატორმა უარი არ უნდა თქვას მისი დეტალების გაცნობასა და მხარეებთან ერთად გან-

²³ Kovach K.K., *Mediation in a Nutshell*, Thomson West, University of Texas, 2003, 37.

²⁴ იქვე, 39.

²⁵ Berger K.P., *Private Dispute Resolution in International Business, Negotiation, Mediation, Arbitration*, Vol. 2, Case Study, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2006, 145, მიტიტებულის ვიგნი: *cercvaZe g., mediacia*, Tb., 2010, 334-335.

²⁶ Jarrosson Ch., *Legal Issues Raised by ADR*, in Goldsmith J.C., Ingen-Housz A., Pointon G.H. (eds.), *ADR in Business, Practice and Issues across Countries and Cultures*, Kluwer Law International, New-York, 2006, 111, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ., მედიაცია*, თბ., 2010, 335.

²⁷ *ცერცვაძე გ., მედიაცია*, თბ., 2010, 336.

²⁸ Berger K.P., *Private Dispute Resolution in International Business, Negotiation, Mediation, Arbitration*, Vol. 2, Case Study, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2006, 161, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ., მედიაცია*, თბ., 2010, 337.

ხილვაზე იმის გამო, რომ მან „ინფორმაციული ფაზა“ უკვე გაიარა და არგუმენტების წარმოდგენის დროს ახალი ინფორმაციის მოსმენა არასწორია. ასეთი გადაჭარბებული „საპროცესოსამართლებრივი“ მიდგომა მხოლოდ დააზარალებს პროცესს. მხარისთვის, რომელმაც იცის, რომ მედიაციის დროს შეუძლია თქვას ის, რაც უნდა და რომ მედიაცია მისი პროცესია და არა მედიატორის, აუხსნელი დარჩება, რატომ უნდა დაემორჩილოს ფაზებისა და სტადიების შესახებ თეორიას, როდესაც მას მიაჩნია, რომ ინფორმაცია მნიშვნელოვანია კონფლიქტის არსის გასარკვევად.²⁹

პროცესის არაფორმალურობის ერთ-ერთი უპირატესობა გამოიხატება მხარეთა შესაძლებლობით, ამა თუ იმ ტიპის დავაში აირიდონ სასამართლო გადაწყვეტილება, შესაბამისად, არ დაადგინონ პრეცედენტი ანალოგიური საქმისთვის.

ცალკეულ შემთხვევებში, სარჩელები სასამართლოში შედის კანონის სწორი ან არასწორი ინტერპრეტაციის ცვლილებისთვის. ასეთი ტიპის სარჩელებში არსებითია, რომ სასამართლომ მიიღოს გადაწყვეტილება და დაადგინოს პრეცედენტი. სარჩელების უმრავლესობაში პრეცედენტის შექმნა პირველადი მიზანი არაა. შედეგად, მედიაცია ხშირად გამოსავალია. ფაქტობრივად, მხარეებს შესაძლოა, სურდეთ, მოაგვარონ კონკრეტული დავა, რათა თავიდან აირიდონ გადაწყვეტილება, რომელიც შეიძლება უარყოფითი პრეცედენტი იყოს მათთვის. პრეცედენტის დადგენის სურვილი არ უნდა აგვერიოს „პრინციპის საკითხში“. პირი შეიძლება გახდეს დავის მხარე, თუ დავა მის ცალკეულ პრინციპებს შეეხება. მედიატორს შეუძლია, ეფექტურად გაუმკლავდეს ამ პირად პრინციპებს, რომლებიც განსხვავდებიან სურვილისგან, შეცვალოს სამართლის ნორმა ან საჯარო წესრიგი.³⁰

2.5 კონფიდენციალურობის პრინციპი მედიაციის პროცესში

კონფიდენციალურობა მედიაციის აუცილებელი და ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი პრინციპია,³¹ ამიტომ ის აუცილებლად ცალკე უნდა იქნეს განხილული. მედიატორის მიერ მედიაციასთან დაკავშირებული დუმილის შენარჩუნების ვალდებულება გამომდინარეობს მხარეთა და მედიატორთა სახელშეკრულებო ურთიერთობიდან. თუ ორივე მხარე გაათავისუფლებს მედიატორს ამ ვალდებულებისგან, მაშინ ვალდებულება აღარ იარსებებს. ასეთი გაათავისუფლება

²⁹ *Berger K.P.*, Private Dispute Resolution in International Business, Negotiation, Mediation, Arbitration, Vol. 2, Case Study, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2006, 161, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 339.

³⁰ *Kovach K.K.*, Mediation in a Nutshell, Thomson West, University of Texas, 2003, 40.

³¹ *Sanders P.*, The work of UNCITRAL on Arbitration and Conciliation, 2nd and expanded ed., Kluwer Law International, The Hague, 2004, 220, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 48.

სპეციალურ ფორმას არ მოითხოვს და შესაძლებელია, კონკლუდენტური მოქმედებითაც განხორციელდეს.³²

ბოლო ოცდახუთი წელია, სამედიაციო პრაქტიკის ძირითადი წინაპირობაა ის, რომ აბსოლუტურად ყველაფერი კონფიდენციალურია, რაც სამედიაციო ოთახში ხდება. უმეტეს შემთხვევაში, როგორც პროცესში მონაწილე მხარეები, ისე მედიატორები მედიაციას განიხილავენ საიდუმლოების საბურველით დაფარულ პროცესად. იქიდან გამომდინარე, რომ გამოცდილება გაიზარდა, კერძოდ, მედიაცია შეერწყა სასამართლო პროცესს, კონფიდენციალურობასთან დაკავშირებით რამდენიმე რთული სამართლებრივი პრობლემა ამოტივტივდა. ყველაზე კრიტიკული პროცესში მოპოვებულ მტკიცებულებათა გამჟღავნების საკითხი გახდა.³³

მედიაციის არჩევისას ხშირად მხარეები სწორედ კონფიდენციალურობაზე აკეთებენ გათვლას და მონაწილეობენ ამ პროცესში იმის გამო, რომ გამჟღავნებული ფაქტები არ გახმაურდება. აქ მხოლოდ გამარჯვების მოპოვებაზე არ არის აქცენტი გაკეთებული – მხარემ შესაძლოა, სასამართლო პროცესიც მოიგოს, თუმცა იმის გახმაურება, რომ ამა თუ იმ პიროვნებასა და კომპანიას სასამართლოსთან ჰქონდა საქმე, მონაწილეობდა დავაში, გარკვეულწილად, „სახელს უტეხს“ მას. გარკვეული ინფორმაციის გახმაურება შეიძლება განსაკუთრებით საზიანო აღმოჩნდეს ცნობილი ან სწრაფად მზარდი კომპანიისთვის.³⁴

კონფიდენციალურობის გარანტიის შემთხვევაში მხარეებსა და ადვოკატებს უფრო მეტი სურვილი აქვთ, განიხილონ ყველა საკითხი და წამოაყენონ ალტერნატივები. კონფიდენციალურობა ფაქტის გამჟღავნებაზე უარის თქმის პრივილეგიაა და შექმნილია იმ ურთიერთობის „სიწმინდის შენარჩუნებისთვის“, რომელიც ნდობაზეა დამყარებული და დაცვა სჭირდება.³⁵

მედიაციის პროცესის მონაწილეებისთვის უფრო მეტად მისაღებია მნიშვნელოვანი საკითხებისა და პირადული ინტერესების გამჟღავნება, თუ ისინი ენდობიან მედიატორს. ეს გამომდინარეობს დავის ბუნებიდან. მედიაციის პროცესის მხარეები შეიძლება არ ენდობოდნენ ერთმანეთს და არ სურდეთ გარკვეული ინფორმაციის გამჟღავნება. ერთადერთი გზა, რომელიც მხარეებს მედიაციის მიმართ ნდობასა და კომფორტულ გარემოს შეუქმნის, არის მათი დარწმუნება მედიაციის პროცესის კონფიდენციალურობაში. მედიაციის პროცესში მედიატორი წარმართავს მოლაპარაკებას როგორც დამოუკიდებელი, ნეიტრალური მესამე პირი. კონფიდენციალურობა, ჩვეულებრივ, იცავს მედიაციის პროცესის მხარეებს, თუმცა, ამავე დროს, კონფიდენციალურობის პრინციპი იცავს მედიატორსაც. მედიატორები მუშაობენ არა იმიტომ, რომ დააბრკოლონ, არამედ დაეხმარონ მხარეებს შეთანხმების მიღწევაში. მედიატორთა უმრავლესობას არ სურს, სასამარ-

³² *Hiber M.*, Die sicherung der Vertraulichkeit des Mediationsverfahrens, "Dr. Kovac", Hamburg, 2006, 193, მითითებულია წიგნი: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 48.

³³ *Kovach K.K.*, Mediation in a Nutshell, Thomson West, University of Texas, 2003, 173.

³⁴ *ცერცვაძე გ. (რედ.)*, მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, თსუ-ის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრი, თბ., 2013, 25.

³⁵ *Kimberlee K.K.*, Mediation Principles and Practice, 3rd ed., Thompson West, 2004, 263-264, მითითებულია წიგნი: *ცერცვაძე გ.*, მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, თსუ-ის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრი, თბ., 2013, 24.

თლოში არკვიოს მისი ნეიტრალურობის საკითხი და სწორედ ამიტომ, ისინი მხარს უჭერენ (გარკვეულწილად, იძულებულნიც არიან) კონფიდენციალურობისა და ნეიტრალურობის პრინციპებს.³⁶

განასხვავებენ კონფიდენციალურობის სხვადასხვა სახეს: ა) Prejudice Privilege – ანგლოამერიკულ სამართალში სასამართლო იცავს მხარეთა უფლებას, უარი თქვან დავის გადაწყვეტის სხვადასხვა საშუალებაზე და მიმართონ მედიაციას. კონფიდენციალურობის დაცვა აუცილებელია როგორც მედიაციისათვის მიმართვის სტადიაზე, ასევე წარმატებით თუ წარუმატებლად დასრულების შემდეგაც; ბ) Legal Professional Privilege – გულისხმობს ადვოკატსა და კლიენტს შორის ურთიერთობიდან გამომდინარე კონფიდენციალურობის დაცვას; გ) Statutory Confidentiality – დგინდება პარლამენტის მიერ, იცავს როგორც „კერძო“, ასევე „საჯარო“ (სასამართლოს მიერ მხარდაჭერილ) მედიაციას; და ბოლოს, დ) Contractual Confidentiality – მისი შინაარსი და ფარგლები შეიძლება განისაზღვროს მედიატორსა და მხარეებს შორის დადებული ხელშეკრულებით.³⁷

პრაქტიკოსთა უმრავლესობა თანხმდება იმაზე, რომ კონფიდენციალურობა ერთ-ერთი აუცილებელი და მნიშვნელოვანი პრინციპია მედიაციის პროცესში. როგორც *Uniform Mediation Act (UMA)* განსაზღვრავს, ინფორმაციის თავისუფლად გაცვლა და მონაცემთა ღიაობა იმ შემთხვევაში მიიღწევა მხარეთა შორის, თუ მხარეებმა იციან, რომ მათ მიერ გამხელილი ინფორმაცია გამოყენებული არ იქნება შემდგომში მარტოოდენ ზიანის მიყენების მიზნით სასამართლოში ან სხვა სახის წარმოებაში.³⁸

საქართველოს კანონმდებლობაში არსებობს კონფიდენციალურობის დაცვასთან დაკავშირებული დანაწესები. მაგალითად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის (შემდგომში – სსსკ) 187-ე მუხლის პირველი და მეორე ნაწილების მიხედვით, სასამართლო მედიაციის პროცესი კონფიდენციალურია. მედიატორს არ აქვს უფლება, გაამჟღავნოს ის ინფორმაცია, რომელიც მისთვის ცნობილი გახდა მედიატორის მოვალეობის შესრულებისას, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის დადგენილი. მხარეს (წარმომადგენელს) არ აქვს უფლება, გაახმაუროს ის ინფორმაცია, რომელიც მისთვის ცნობილი გახდა სასამართლო მედიაციის პროცესში კონფიდენციალურობის პირობით, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის დადგენილი.³⁹ საქართველოს ორგანული კანონის საქართველოს შრომის კოდექსის 48-ე¹ მუხლის მე-9 პუნქტის მიხედვით, დავის მედიატორი ვალდებულია, არ გაამჟღავნოს ინფორმაცია ან დოკუმენტი, რომელიც მისთვის, როგორც დავის მედია-

³⁶ *ცერცვაძე გ.*, მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, თსუ-ის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრი, თბ., 2013, 26.

³⁷ *Spencer D., Brogan M.*, *Mediation Law and Practice*, Cambridge University Press, New York, 2006, 313, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 52-53.

³⁸ *Cassandra F.*, *Mediation Confidentiality Controversy*, <[http://www. Dailyjournal.com/cle/cfm?show=-C:EDisplayArticle&VersionID=80&eid=872569&eid=1](http://www.Dailyjournal.com/cle/cfm?show=-C:EDisplayArticle&VersionID=80&eid=872569&eid=1)>, მითითებულია: *ცერცვაძე გ. (რედ.)*, მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, თსუ-ის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრი, თბ., 2013, 24.

³⁹ სსსკ მიღებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 14.11.1997, გამოქვეყნებულია: საქართველოს პარლამენტის უწყებანი, გამოქვეყნების თარიღი: 31.12.1997.

ტორისთვის, გახდა ცნობილი.⁴⁰ მედიაციის კონფიდენციალურობის პრინციპს განამტკიცებს სსსკ-ის 141-ე მუხლის "დ" ქვეპუნქტი, რომლის მიხედვითაც, მოწმედ ყველა შემთხვევაში არ შეიძლება გამოძახებულ და დაკითხულ იქნეს მედიატორი – ისეთ გარემოებებთან დაკავშირებით, რომლებიც მისთვის ცნობილი გახდა მედიატორის მოვალეობის შესრულებისას.

მაგალითად, ავსტრიაში მედიაციის შესახებ კანონის მე-18 მუხლი აწესებს რეგისტრირებული მედიატორის მიერ კონფიდენციალურობის წესის დაცვის ვალდებულებას. რეგისტრირებულმა მედიატორმა არ უნდა გაამჟღავნოს ის ინფორმაცია და ფაქტები, რომლებიც მისთვის ცნობილი გახდა მედიაციის პროცესში. ამ ვალდებულებების დარღვევა შეიძლება გახდეს სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების საფუძველი. ევროკავშირის მედიაციის შესახებ კანონმა ასევე მიიღო დირექტივის მე-7 მუხლი, რომლის მიხედვითაც არ შეიძლება მედიატორის იძულება, მისცეს ჩვენება მედიაციის პროცესში მიღებულ ინფორმაციასთან დაკავშირებით.⁴¹

საგულისხმოა გერმანიის კანონმდებლობის რეგულირება მედიაციის კონფიდენციალურობასთან დაკავშირებით. მედიატორის მიერ კონფიდენციალურობის დაცვას მოითხოვს მედიაციის შესახებ კანონის მე-4 თავი, თუმცა ეს მოთხოვნა გამონაკლისებსაც შეიცავს. მაგალითად, ასეთი გამონაკლისი შეიძლება იყოს მედიაციის პროცესის შინაარსის გამჟღავნება სამედიაციო შეთანხმების აღსრულების მიზნით, საჯარო წესრიგთან, არასრულწლოვნის ინტერესებთან ან პირის ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ ჯანმრთელობის დაცვის აუცილებლობიდან გამომდინარე. ასევე, კონფიდენციალურობის ვალდებულების დარღვევა გამართლებულია, თუ აშკარაა, რომ ინფორმაციის კონფიდენციალურად შენახვა სავალდებულო აღარაა. სამაგიეროდ, კანონმდებლობა კონფიდენციალურობის ვალდებულებას მედიაციაში მონაწილე მხარეებზე არ ავრცელებს და უტოვებს მათ უფლებას, ამის შესახებ მედიაციის დაწყების წინ მოილაპარაკონ. კონფიდენციალურობის ვალდებულების დარღვევის შედეგები ასევე განისაზღვრება მხარეთა შეთანხმებით. დამატებით, მედიატორები გათავისუფლებულნი არიან ჩვენების მიცემის ვალდებულებისგან სასამართლო ან საარბიტრაჟო წარმოებაში, თუმცა მხარეებს შეუძლიათ, გაათავისუფლონ მედიატორი ამ ვალდებულებისგან, რათა მედიატორი დაიკითხოს სასამართლო პროცესზე.⁴²

3. სასამართლო მედიაცია

⁴⁰ საქართველოს ორგანული კანონი საქართველოს შრომის კოდექსი, მიღებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 17.12.2010. გამოქვეყნებულია: საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, გამოქვეყნების თარიღი: 27.12.2010.

⁴¹ *De Palo G., D' Uros L., Trevor M., Branon B., Canessa R., Cawyer B., Florence R.*, European Parliament, Brussels, "Rebooting" The Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediation in the EU, 2014, 17.

⁴² *De Palo G., D' Uros L., Trevor M., Branon B., Canessa R., Cawyer B., Florence R.*, European Parliament, Brussels, "Rebooting" The Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediation in The EU, 2014, 32.

3.1 ზოგადი მიმოხილვა

“სასამართლო მედიაცია” პირობითად უნდა ვუწოდოთ დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ფორმას, რომლის გამოყენებაც სასამართლოს ნებართვითა და მისი აქტიური მონაწილეობით ხდება. სხვადასხვა სახელმწიფოში მედიაციის პროცედურის წარმართვაში მართლმსაჯულების ორგანოების ჩარევის ხარისხი და ინტენსივობა განსხვავებულია.⁴³

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ სასამართლო მედიაცია მეტწილად მოიცავს, იზიარებს და ხასიათდება წინამდებარე ნაშრომის პირველი თავში მოცემული მედიაციის უპირატესობებითა და ნაკლოვანებებით, რასაკვირველია, სასამართლო მედიაციისთვის დამახასიათებელი სპეციფიკის გათვალისწინებით.

სასამართლო მედიაციის განხილვის საგანი შეიძლება იყოს დავები, რომლებიც მხარეების სამართალურთიერთობიდან გამომდინარე წარმოიშვა. უთანხმოების ბუნება უნდა იყოს სამართლებრივი, რათა მათი გადაწყვეტა სასამართლოს გზით იყოს ნებადართული. ამგვარად, მედიაცია შესაძლებელია, გამოყენებულ იქნეს ნებისმიერი ტიპის სამოქალაქო დავის მოსაგვარებლად, მათ შორის საოჯახო დავების დროს. მედიაციის გამოყენება არ შეიძლება ყველა სიტუაციაში, მედიაცია შეიძლება აცილებულ იქნეს, მაგალითად, თუ მხარეები თანასწორი არ არიან, რამაც შეიძლება, მხარეს საკუთარი ინტერესის სწორი ფორმით გამოხატვის საშუალება არ მისცეს.⁴⁴ ფინეთის კანონმდებლების ამგვარი მიდგომა, რასაკვირველია, ბადებს კითხვას, რა იგულისხმება უთანასწორობაში – ეს არის ეკონომიკური უთანასწორობა, პროცესუალური თუ ნებისმიერ სახის უთანასწორობა, რომელსაც მოსამართლე პროცესში აღმოაჩენს.

მოსამართლე წყვეტს, გადასცეს თუ არა დავა მედიაციას. თუ საქმე მიჩნეულია როგორც მიმდინარე, ჩვეულებრივი დავა, მედიაცია შეიძლება ხელისშემშლელი იყოს თავისი ხანგრძლივობის გამო.⁴⁵ ამ მოსაზრებას აქვს არსებობის უფლება, თუმცა ყველა შემთხვევაში, რაოდენ აშკარა არ უნდა იყოს სასამართლო გადაწყვეტილება, არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ არსებობს როგორც სააპელაციო, ისე საკასაციო სასამართლოები, რომელთაც დამარცხებული მხარე მხოლოდ იმიტომ მიმართავს, რომ დრო გაწელოს ან მაქსიმალურად გადაუვადოს მოწინააღმდეგეს სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულება, ხოლო ხანდახან დროის ფაქტორით მანიპულირება სამეწარმეო საქმიანობისთვის განსაკუთრებით საზიანო შეიძლება გამოდგეს, და არა მარტო.

⁴³ *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 163.

⁴⁴ *Ervasti K.*, Conflicts Before the Courts and Court _ Annexed Mediation in Finland, Scandinavian Studies in Law, 2012, 196.

⁴⁵ იქვე, 196.

სასამართლო მედიაციის (*court-annexed mediation*) ისტორია აშშ-ში 1970-იან წლებს უკავშირდება. ამ დროს ფედერალურმა სასამართლოებმა პირველად დაიწყეს მედიაციის მხარდაჭერა და მასთან დაკავშირებული პროექტების განხორციელება.⁴⁶

სასამართლოს მიერ მედიაციის მხარდაჭერასთან დაკავშირებული უნივერსალური მიდგომა არ არსებობს. გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს წევრი *ჰასემერი* წერდა: მართლმსაჯულების ტრადიციული ინსტიტუტების შენარჩუნება მარტო იმიტომ არ უნდა ხდებოდეს, რომ ისინი ტრადიციული ინსტიტუტებია. თუ საჭიროა, მართლმსაჯულება ექსპერიმენტებსაც არ უნდა მოერიდოს.⁴⁷ მოსამართლეთა მონაწილეობა მედიაციის პროცესებში აუცილებელია მედიაციის პოპულარიზაციისა და საზოგადოების უკეთ ინფორმირებისთვის, მაგრამ ეს არის მოსამართლეთა „გარდამავალი ამოცანა“, ვინაიდან მედიაცია, თავისი სამართლებრივი ბუნებიდან და შინაარსიდან გამომდინარე, არ არის მოსამართლეების საქმე, შესაბამისად, შეუძლებელია, ის მათი ყოველდღიური საქმიანობის შემადგენელ ნაწილად იქცეს.⁴⁸

მოსამართლეები შესაძლოა, სხვადასხვა კონტექსტში იყვნენ წარმოდგენილები მედიატორის სტატუსით. ისინი ყველაზე მეტად ცნობილი არიან კონტინენტური სამართლის იურისდიქციებში, სადაც მოსამართლეს, ტრადიციულად, დავის გადაწყვეტის როლი აქვს, კონტინენტური სამართლისათვის დამახასიათებელი ინკვიზიციური სისტემიდან გამომდინარე. ეს შეიძლება დასაწყისისთვის ჩანდეს როგორც ბუნებრივი პროგრესი, როდესაც სასამართლოებში თანამედროვე მედიაციის მოდელის განსავითარებლად მოსამართლეები მედიატორის როლსაც ითავსებენ.⁴⁹ კონტინენტური სამართლის ქვეყნებში სასამართლოს მიერ მხარდაჭერილ მედიაციას შეიძლება „მართლმსაჯულების მოდელი“⁵⁰ ეწოდოს, როდესაც სასამართლო მოდავე მხარეებს სთავაზობს მოსამართლეს, რომელიც მედიაციას წაუძღვება სრულიად უფასოდ. საერთო სამართლის სასამართლოს მიერ მხარდაჭერილი მედიაციის სამყაროში მედიაცია კონტრასტულად ჩამოყალიბდა როგორც „საბაზრო მოდელი“⁵¹, რომელშიც სასამართლო მხარეებს მიუთითებს მედიაციისკენ (მათი თანხმობით ან მის გარეშე), მხარეებისვე ხარჯებით და მიმართავს მათ გარე მედიატორისკენ. მედიატორი შესაძლებელია იყოს სასამართლოს მიერ აკრედიტებული პროფესიონალი ან, უბრალოდ, სხვა მედიატორი, რომელიც ბაზარზე ოპერირებს. ბოლო დროს საერთო სამართლის ქვეყნებში მოქმედმა მოსამართლეებმაც მოიგეს მედიატორის როლი, რადგან კონკრე-

⁴⁶ *Hiber M.*, Die Sicherung der Vertraulichkeit des Mediationsverfahrens, "Dr. Kovac," Hamburg, 2006, 154, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 163.

⁴⁷ *Gootwals W.*, Gerichtsnaher Mediation- erfahrung und lehren aus dem Modellprojekt in Niedersachsen, in: *Haft. F., von Schlieffen K.* (Hrsg.), Handbuch Mediation, 2. Auflage, "Beck", München, 2009, 964, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 163.

⁴⁸ *Von Barge J.*, Der Richter als Mediator, in: *Haft F., von Schlieffen K.* (Hrsg.), Handbuch Mediation, 2. Aufl., "Beck", München, 2009, 945, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 164.

⁴⁹ *Clark B.*, Lawyers and Mediation, Springer, University of Strathclyde, Law School, Glasgow, United Kingdom, 2012, 128.

⁵⁰ *Alexander N. (ed.)*, Global Trends in Mediation, 2nd ed., Kluwer International, Alphen aan den Rijn, 2006, 23 in *Clark B.*, Lawyers and Mediation, Springer, University of Strathclyde, Law School, Glasgow, United Kingdom, 2012, 128.

⁵¹ იქვე.

ტულმა ინიციატივებმა მედიაციის სფეროში ფესვები მოიკიდეს მათ სასამართლო დარბაზებში.⁵²

მედიაციის პროცედურის ორგანიზების სავალდებულოდ აღიარება (მას მედიაციის პარადოქსს უწოდებენ, ვინაიდან დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებების გამოყენების უმთავრესი პრინციპი ნებაყოფლობითობაა) სხვადასხვა სახელმწიფოში განსხვავებულ შედეგს აჩვენებს. თუ, მაგალითად, ამ მიმართულებით ინგლისში ორგანიზებულ პროექტებს განსაკუთრებული წარმატება არ მოჰყოლია, აშშ-ში სავალდებულო მედიაცია, როგორც წესი, საუკეთესო შედეგებით სრულდება.⁵³

იმ დროს, როდესაც მედიაცია რეკლამირებულია როგორც მოქნილი, არასამართლებრივი პროცესი, რომელიც შეზღუდული არ არის მკაცრი პროცედურებითა და წესებით, გარდაუვალია, რომ შეიძლება მოწმენი გავხდეთ სამედიაციო პროცესის მზარდი პრეცედენტების, რადგან მედიაცია უფრო და უფრო ინსტიტუციური ხდება. ფედერალური და შტატების სასამართლოებში მედიაციის ფართოდ დამკვიდრებასა და სამართლის პრაქტიკოსების მიერ მედიაციის ხშირ გამოყენებასთან ერთად, მედიაციის პროცესი მოკვლევის საგანი გახდა პირველი ინსტანციისა და სააპელაციო სასამართლოებში. ამ პრეცედენტების ზრდადობა გამოწვეულია იმ ფაქტით, რომ სადავო საქმეები დიდი რაოდენობით ეგზავნება მედიაციას ისეთ შტატებში, სადაც სავალდებულო მედიაციის პროგრამები კარგადაა დამკვიდრებული.⁵⁴

ინსტიტუციურ, სასამართლოს მიერ მხარდაჭერილი მედიაციის გამოჩენამდე, სასამართლოები კომუნიკაციის კონფიდენციალურობის საკითხზე იყვნენ ორიენტირებულები. იმ დროს, როდესაც კონფიდენციალურობის პრობლემები კვლავაც წარმოდგენილია სასამართლოს „ჩრდილქვეშ“ ჩატარებულ მედიაციებში,⁵⁵ მედიაციის პროცესთან დაკავშირებული სხვა საკითხები დიდი სიხშირით აღმოცენდა. ორი ყველაზე ხშირად განსჯადი თემა გახლდათ: მოთხოვნები მედიაციის პროცესში კეთილსინდისიერად მონაწილეობის შესახებ და სამედიაციო შეთანხმების აღსრულება.⁵⁶

⁵² *Alexander N. (ed.), Global Trends in Mediation, 2nd ed., Kluwer International, Alphen aan den Rijn, chap 3. fn 13 in Clark B., Lawyers and Mediation, Springer, University of Strathclyde, Law School, Glasgow, United Kingdom, 2012, 128.*

⁵³ *Hopt K.J., Steffek F., Mediation: Rechtsvergleich, Regelungsmodelle, Grundsatzprobleme in: Hopt K.J., Steffek F., Mediation, Rechtstatsachen, Rechtsvergleich, Regelungen, "Mohr Siebeck", Tübingen, 2008, 88, მითითებულია წიგნში: ცერცვაძე გ., მედიაცია, თბ., 2010, 165.*

⁵⁴ *Alfini J., McCabe, C.G., Mediating in the Shadow of the Courts: A Survey of Emerging Case Law, Arkansas Law Review and Bar Association Journal, USA, 2001-2002, 171-172.*

⁵⁵ *Nat' l Labor Relation Board v. Joseph Macaluso, Inc., 618 F.2d 51 (9th Cir. 1980); Fenton v. Howard, 575 P. 2d 318 (Ariz. 1978); People v. Snyder, 492 N.Y.S. 2d 890 (N.Y. Sup. Ct. 1985.), მითითებულია წიგნში: Alfini J. J., McCabe C.G., Mediating in the Shadow of the Courts: A survey of Emerging Case Law, Arkansas Law Review and Bar Association Journal, USA, 2001-2002, 172.*

⁵⁶ *Mnookin R.H., Kornhauser L., Bargaining in the Shadow of the Law: The Case for Divorce, 88 YALE L.J. 950 (1979), მითითებულია: Alfini J.J., McCabe G., Catherina G., Mediating in the Shadow of the Courts: A Survey of Emerging Case Law, Arkansas Law Review and Bar Association Journal, USA, 2001-2002, 172.*

სამართლის კომენტატორები წუხდნენ იმ ფაქტის შესახებ, რომ მედიაციის არსობრივი პრინციპები, როგორებიცაა: კონსენსუსი, მოქნილობა და არაფორმალური პროცესი, ინტეგრირდებოდა სამართლის სისტემაში.⁵⁷ პროფესორი *ნენსი ველში* ამტკიცებდა, რომ სასამართლოს მიერ მხარდაჭერილი მედიაციის ტენდენციები ფიტავს მედიაციის ტრადიციულ მოდელს, რომელიც უპირობოდ ითვალისწინებს მხარის თვითგამორკვევის უფლებას.⁵⁸

საზოგადოდ, სასამართლოს მიერ დაფინანსებული სავალდებულო მედიაციის პროგრამები მხარდაჭერილი და დაარსებულია მართლმსაჯულების ხარჯების ეკონომიის მიზნით, მედიაციის ძირითადი ფასეულობებისადმი ნაკლები ყურადღების დათმობის ხარჯზე.⁵⁹

ბანალური შედარებაა, თუმცა, გარკვეულწილად, მართალია, რომ სასამართლო აწარმოებს win-lose შედეგს, ხოლო მედიაცია win-win რეზულტატს.⁶⁰

მედიაცია მომხმარებლებს სთავაზობს სხვა ალტერნატივას – არჩევანის თავისუფლებას. მას არ შეუძლია, სასამართლო მოხსნას დავის სცენიდან ან შეამციროს იურისტების რაოდენობა. ზოგიერთი საქმე მედიაციას არ ექვემდებარება. ის არ განიხილება, როგორც ყველაფრის მკურნალი, მაგრამ საყურადღებოა აზრი, რომ ის ზოგავს ადამიანების დროს, ფულს და მღელვარე ემოციის ნაწილს, რომელიც ხშირად თან ახლავს სასამართლო პროცესს. მედიაციის გავრცელებას შეუძლია საზოგადოებაში ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესება, არა მხოლოდ იმ დანაზოგების გამო, რასაც იგი ითვალისწინებს, არამედ ის ხელს უწყობს ადამიანებს შორის ინტერაქციას და აძლევს მათ საშუალებას, აკონტროლონ საკუთარი ცხოვრება.⁶¹

3.2. სასამართლო მედიაცია ეროვნულ და უცხო სახელმწიფოთა კანონმდებლობაში

2011 წლის 20 დეკემბრის საკანონმდებლო ცვლილებების მიხედვით, სსსკ-ში გაჩნდა ახალი 21-ე პრიმა თავი, რომელიც შეიცავს სასამართლო მედიაციის მომწესრიგებელ ნორმებს. წინამდებარე საკანონმდებლო ცვლილებების მიზეზად შეიძლება საქართველოს ევროკავშირისკენ მისწრაფება ჩაითვალოს, რის გამოც სახელმწიფო ცდილობს, საკუთარი კანონმდებლობა დაუახლოვოს იმ სტანდარტს, რომელიც ევროკავშირმა წევრი სახელმწიფოებისთვის დააწესა.

დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული მეთოდები ოცდაათი წლის განმავლობაში მრავალი ერისთვის დისკუსიის საგანი იყო, სულ ცოტა, სამოქალაქო და კომერციული დავების სფეროში.

⁵⁷ *Alfini J., McCabe G., Catherina G.*, Mediating in the Shadow of the Courts: A survey of Emerging Case Law, *Arkansas Law Review and Bar Association Journal*, USA, 2001-2002, 173.

⁵⁸ იქვე.

⁵⁹ იქვე.

⁶⁰ *Clarke G., Davies R., Iyla T.*, ADR-Argument for and Against Use of Mediation Process Particularly in Family and Neighborhood Disputes, *QLD. University of Technology Law Journal*, 1991, 81, <<https://lr.law.qut.edu.au/article/viewFile/343/335>>.

⁶¹ *Clarke G., Davies R., Iyla T.*, ADR-Argument for and Against Use of Mediation Process Particularly in Family and Neighborhood Disputes, *QLD. University of Technology Law Journal*, 1991, 95, <<https://lr.law.qut.edu.au/article/viewFile/343/335>>.

ევროკავშირში მედიაციაზე ფოკუსირების ზრდა იყო შედეგი იმ შემოთავაზებისა, რასაც იწვევდა სასამართლო ხარჯები და გადატვირთულობა, ასევე სხვა წინააღმდეგობები, რომლებიც გამოწვეული იყო საერთაშორისო დავებით საერთო ბაზარზე. ამ პერიოდისთვის ალტერნატივების გამოყენება მიმდინარე სამოქალაქო და კომერციულ სასამართლო პროცესებში მთლიანად ნებაყოფლობითი იყო, ხოლო ეს ალტერნატივები წვერი სახელმწიფოების სუსტი მხარდაჭერით სარგებლობდნენ, შედეგად, მედიაციას დავის მოსაგვარებლად მოდავე მხარეების ძალიან მცირე ნაწილი იყენებდა.⁶²

ათწლიანი მცდელობა დასჭირდა ევროკავშირს, რათა შექმნილიყო დირექტივა მედიაციის შესახებ.⁶³ იგი მიიღეს 2008 წელს. გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ 2011 წელს საქართველომ გადაწყვიტა, საკანონმდებლო სივრცე სასამართლო და სამედიცინო მედიაციის⁶⁴ რეგულირებით შეეცხო.

სსსკ-ის XXI¹ თავის რეგულირების ხარისხი შეიძლება იდეალური არ არის, თუმცა საკანონმდებლო ინსტიტუციონალიზმის ნაწილში აფუძნებს მინიმალურ სტანდარტს, რათა მოსამართლემ დავაზე სასამართლო მედიაცია გაავრცელოს.

სსსკ-ის XXI¹ თავის მიხედვით, სარჩელის სასამართლოში წარდგენის შემდეგ სასამართლო მედიაციას დაქვემდებარებული საქმე განჩინებით შეიძლება გადაეცეს მედიატორს, ხოლო ეს განჩინება გასაჩივრებას არ ექვემდებარება. სასამართლო მედიაცია შეიძლება გავრცელდეს: საოჯახოსამართლებრივ დავებზე (გარდა შვილად აყვანისა, შვილად აყვანის ბათილად ცნობისა, მშობლის უფლების შეზღუდვისა და მშობლის უფლების ჩამორთმევისა); სამემკვიდრეოსამართლებრივ დავებზე; სამეზობლოსამართლებრივ დავებზე; ნებისმიერ დავაზე – მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში. აქვე კანონი აწესებს სასამართლო მედიაციის ფართო გამოყენებისთვის დათქმას, რომ მხარეთა თანხმობის არსებობისას დავა მედიატორს შეიძლება გადაეცეს საქმის განხილვის ნებისმიერ სტადიაზე. ქართული კანონმდებლობით დადგენილია ასევე მედიატორის აცილების საფუძვლებიც, რისთვისაც გამოყენებულია სსსკ-ის 31-ე მუხლის პირველი ნაწილი. სასამართლო მედიაციის ვადა შეადგენს 45 დღეს, მაგრამ არანაკლებ 2 შეხვედრისა. ეს ვადა შეიძლება გაგრძელდეს იმავე პერიოდით. კანონმდებელი ითვალისწინებს მედიაციის პროცესში მონაწილეობისათვის მხარეთა გამოუცხადებლობის შედეგებს და აწესებს ფულად ჯარიმას 150 ლარის ოდენობით, ასევე გულისხმობს სასამართლო ხარჯების სრულად დაფარვას. პროცესის შეთანხმებით დასრულებისას სასამართლოს მიერ მტკიცდება განჩინება მხარეთა მორიგების შესახებ, რომელიც საბოლოოა და არ საჩივრდება, მხარეთა მოურიგებლობა არ ართმევს მხარეს კონსტიტუციურ უფლებას, სარჩელით მიმართოს სასამართლოს საერთო წესით. სასამართლო მედი-

⁶² De Palo G., European Parliament, Brussels, "Rebooting" The Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediation in the EU, 2014, 12.

⁶³ იქვე.

⁶⁴ საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – სამედიცინო მედიაციის სამსახური საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს დაქვემდებარებაში იყო. ამჟამად ამ სსიპ-ის ლიკვიდაციის პროცესი დასრულებულია და საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 6 ივლისის №316 დადგენილების მიხედვით, მის უფლებამონაცვლედ ზოგიერთ საკითხში საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო განისაზღვრა.

აციის პროცესი კონფიდენციალურია როგორც მხარეებისთვის, ისე მედიატორისთვის, თუ შეთანხმებით სხვა რამ არ არის დადგენილი.⁶⁵

როგორც აღინიშნა, სსსკ-ის 187-ე¹ მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, სარჩელის სასამართლოში წარდგენის შემდეგ სასამართლო მედიაციას დაქვემდებარებული საქმე შეიძლება გადაეცეს მედიატორს დავის მხარეთა შეთანხმებით დასრულების მიზნით, ამავე მუხლის მეორე ნაწილის მიხედვით, მედიატორისთვის საქმის გადაცემის შესახებ განჩინება არ საჩივრდება.⁶⁶ ნორმის შინაარსიდან ირკვევა, რომ სსსკ ითვალისწინებს ე.წ სავალდებულო სასამართლო მედიაციის მოდელს. პირველივე მუხლიდან იკვეთება, რომ მედიატორისთვის საქმის გადაცემა ხდება მოსამართლის დისკრეციული უფლებამოსილების საფუძველზე. ასეთი ტიპის მიდგომა ხელს უწყობს მოსამართლეებს, რაც შეიძლება მეტი დავა გადასცენ მედიაციას, რათა, ერთი მხრივ, განავითარონ ინსტიტუტი, ხოლო, მეორე მხრივ, განტვირთონ დავები სასამართლო გადაწყვეტილებებისგან.

ზემოაღნიშნულ მიდგომას იზიარებს იტალიისა და კალიფორნიის შტატის (აშშ) რეგულირება. იტალიაში, მთავრობის №69 დადგენილების მიხედვით, მედიაცია არის სავალდებულო ისეთ დავის საგნებზე, რომლებსაც ითვალისწინებს დადგენილება⁶⁷, ხოლო კალიფორნიის ცენტრალური მხარის საოლქო სასამართლოს ადგილობრივი წესების მე-16 მუხლის მე-15.4 პუნქტი მხარეებს სთავაზობს დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის 3 გზას: 1) შემათანხმებელი პროცედურა საოლქო ან მაგისტრატი მოსამართლის მონაწილეობით, რომელიც დანიშნულია ამ საქმეზე; 2) მედიაცია ნეიტრალური მედიატორის მონაწილეობით, რომელიც შეიძლება შეირჩეს სასამართლო მედიაციის რეესტრიდან. 3) კერძო მედიაცია⁶⁸. საქმის მოსამართლის ჩართულობის გარდა, მხარეები ვალდებული არიან, ყველა სამოქალაქო საქმეზე მონაწილეობა მიიღონ ამ სამიდან ერთ-ერთ პროცედურაში.⁶⁹

საფრანგეთის შემთხვევაში სასამართლო მედიაციის პროცედურა არსებობს 1995 წლის 8 თებერვლის კანონის მიღებიდან, მაგრამ, მიუხედავად იმისა, რომ მედიაცია სარგებლობდა სხვადასხვა სამართლებრივი ინსტრუმენტით, ბოლო 15 წელმა აჩვენა, რომ მედიაცია არ არის განსაკუთრებულად პოპულარული დავის მოგვარების მექანიზმი, განსაკუთრებით კომერციულ დავებში.⁷⁰ სასამართლო მედიაციის შეზღუდული წარმატების მიუხედავად, ბოლო წლების განმავლობაში საფრანგეთში მედიაცია ყურადღების ცენტრში ყოველთვის იყო. 2011 წლის 16 ნოემბერს საფრანგეთის მთავრობამ გამოსცა დადგენილება (Ordinance No. 2011 – 1540, 2011 წლის დადგენილება), რომლის მიხედვითაც, იმპლემენტირებულ იქნა დირექტივის მუხლები. 2011 წლის სა-

⁶⁵ სსსკ მიღებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 14.11.1997, გამოქვეყნებულია: საქართველოს პარლამენტის უწყებანი, გამოქვეყნების თარიღი: 31.12.1997.

⁶⁶ იქვე, 187-ე¹ მუხლი.

⁶⁷ *De Palo G.*, European Parliament, Brussels, "Rebooting" The mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediation in the EU, 2014, 41.

⁶⁸ Local Rules – Central District of California, United States District Court Central District of California Pretrial Conferences, scheduling, Management, L.R. 16-15, Policy Resettlement & ADR.

⁶⁹ იქვე.

⁷⁰ *De Palo G., Trevor M.B.*, EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 113.

კანონმდებლო ცვლილებების მიღებამდე საჯარო დაწესებულების, სასამართლოებისა და პრაქტიკოსი იურისტების მიერ ჩატარდა მრავალწლიანი კონსულტაციები და კვლევები. 2011 წლის დადგენილების მუხლები კოდიფიცირებულ იქნა საფრანგეთის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში 2012 წლის 20 იანვრის ახალ დადგენილებასთან ერთად. 2011 წლის დადგენილებამ გააფართოვა საფრანგეთის მთავრობის მიზანი, ხელი შეეწყო და წახალისებინა მედიაციის გამოყენება როგორც შიდა სამოქალაქო და კომერციულ, ისე საერთაშორისო კერძო დავებში.⁷¹

*Magendie Report*⁷²-ი მოიცავდა სამოქალაქო და კომერციულ სასამართლოებში მედიაციის ხელშემწყობ სხვადასხვა რეკომენდაციას.⁷³ ის შეიცავდა ოთხ აუცილებელ მოსამზადებელ სტადიას: (I) პროფესიონალებისა და მედიაციის პოტენციური მომხმარებლების ინფორმირებას; (II) ადგილობრივ პროფესიონალებთან ერთად პროტოკოლების განვითარებას; (III) მედიატორთა მიერ ჩარევის პრინციპების ფორმირებას; (IV) მედიაციის სასამართლოს მიერ დადგენილ პრაქტიკაში ინტეგრირებას. საბოლოოდ, ანგარიშმა დაადგინა პროტოკოლის დრაფტი, რომელიც სასამართლოებისთვის მედიაციის გამოყენების წასახალისებლად საჭირო გაიდლაინს ითვალისწინებს.⁷⁴

ამჟამად საფრანგეთში მედიაცია ტრანსნაციონალურ ფაზაშია. სხვადასხვა ზომა მიიღეს საკანონმდებლო და საკონვენციო მედიაციის უნიფიკაციისთვის, რათა გაემარტივებინათ სამედიაციო შეთანხმებათა აღსრულების პროცედურები და განესაზღვრათ მედიატორის მოვალეობები.⁷⁵

გერმანიაში სასამართლოს მიერ მხარდაჭერილი მედიაციის სქემა არ არსებობს, რადგან გერმანიამ სპეციფიკური, სასამართლოში დაფუძნებული მედიაციის სახეობა განავითარა – მედიაციას უძღვება მოსამართლე, რომელსაც არ აქვს საქმის გადაწყვეტის უფლებამოსილება.⁷⁶

გერმანიის მსგავსად, ფინეთის “მედიაციის შესახებ” კანონი სასამართლოს მიერ მხარდაჭერილ მედიაციას ითვალისწინებს. ის მოსამართლეებს აძლევს საშუალებას, პირდაპირ იყვნენ ჩართულები მედიაციის პროცედურებში, ან მიუთითონ მხარეებს, მედიაცია ჩატარდეს მედიატორის ან სხვა ორგანიზაციის დახმარებით, ასევე ეს კანონი არეგულირებს მედიაციის სასამართლოში ჩატარების პროცედურულ წესებს.⁷⁷

⁷¹ *De Palo G.*, European Parliament, Brussels, “Rebooting” The Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediation in The EU, 2014, 26.

⁷² Report of the working group on mediation, led by former first president of the Paris Court of Appeal, Mr. Magendie, Report “Speed and Quality of Justice System – Mediation: another way”, October 2008, Annex II მითითებულია წიგნში: *De Palo G., Trevor M.B.*, EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 128.

⁷³ Report of the Working Group on Mediation, October 2008, 77-78, მითითებულია წიგნში: *De Palo G., Trevor M.B.*, EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 128.

⁷⁴ Report of the Working Group on Mediation, October 2008, 77-78, მითითებულია წიგნში: *De Palo G., Trevor M.B.*, EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 128.

⁷⁵ *De Palo G., Trevor M.B.*, EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 129.

⁷⁶ იქვე, 146.

⁷⁷ იქვე, 111.

გერმანიისა და ფინეთის მსგავსად, უნგრეთის სასამართლოები უფლებამოსილნი არიან, მოიწვიონ მხარეები მედიაციაზე და თავად გაუძღვნენ პროცესს.⁷⁸

New South Wales -ის უზენაესი სასამართლოს ოფიციალურ ვებგვერდზე სასამართლო მედიაცია დახასიათებულია შემდეგნაირად: მედიაციისგან უამრავი სარგებელი შეიძლება წარმოიშვას, მათ შორის: ადრეული გადაწყვეტა, ნაკლები ხარჯი, დავის გადაწყვეტისთვის აუცილებელი მოქნილობა, საბოლოობა, კონფიდენციალურობა.⁷⁹

4. სასამართლოს გზით სამოქალაქო დავის განხილვის ცალკეული ასპექტები

დავის/კონფლიქტის ყველაზე ცხელი და ემოციური ეტაპის გავლის შემდეგ მხარეები იწყებენ ფიქრს, თუ როგორ მოაგვარონ დავა/კონფლიქტი. ადვოკატს, რომელთანაც მიდიან მარწმუნებლები (კლიენტები), უნდა შეეძლოს, მხარეებს შესთავაზოს დავის/კონფლიქტის მოგვარების რამდენიმე გზა. ეს გზები შეიძლება იყოს: მოლაპარაკება, მედიაცია, არბიტრაჟი, სასამართლო, დანებება კი, თუ ეს დავის ფაქტობრივი გარემოებებიდან აშკარაა. სასამართლო და არბიტრაჟი ფორმალური გზებია, რომლებიც ხასიათდებიან იმით, რომ არ არიან მხარეთა მიერ კონტროლირებადნი, განსხვავებით მოლაპარაკებისა და მედიაციისგან.⁸⁰ გარდა პროცესის კონტროლისა, სასამართლოში საქმის წარმოებას ახასიათებს უამრავი რამ, რაც მას არაეფექტურ მექანიზმად წარმოადგენს ქართულ, და არა მარტო ქართულ, რეალობაში.

სსსკ-ის პირველი მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, საქართველოს სასამართლოები სამოქალაქო საქმეებს განიხილავენ ამ კოდექსით დადგენილი წესების მიხედვით. თუკი მოკლედ მიმოხილული იქნება გზა, რომელიც პირმა უნდა გაიაროს მხოლოდ პირველ ინსტანციაში დავის გადასაწყვეტად და შემდგომ გადაწყვეტილების აღსასრულებლად, ნათელი გახდება, რომ სასამართლო მედიაციას გაცილებით დიდი ინსტიტუციური უპირატესობები აქვს, ვიდრე დავის გადაწყვეტის ტრადიციულ გზას. მაგალითად, სსსკ-ის მიხედვით, იმისათვის, რომ პირმა წამოიწყოს დავა მხარის წინააღმდეგ სასამართლოში, საჭიროა, შეადგინოს სარჩელი (177-ე მუხლი). სარჩელის შედგენისას კი უნდა განსაზღვროს: უწყებრივი ქვემდებარეობა (მე-11 მუხლი), განსჯადი სასამართლო (მე-3 თავი), დავის საგანი (178-ე მუხლი), ფაქტობრივი გარემოებები, თანდართული მტკიცებულებები (შესაძლოა, საჭირო გახდეს მტკიცებულებათა უზრუნველყოფა (მე-14 თავი) ან ექსპერტის დასკვნა (მე-20 თავი)), მოწმეთა ჩვენებები (მე-18 თავი), სარჩელის უზრუნველყოფის საკითხი (23-ე თავი), მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლები (178-ე მუხლი), სარჩელის ფასი (40-ე-41 მუხლები), სახელმწიფო ბაჟის ოდენობა (38-ე-39-ე მუხლები). აქვე მხარეს ხშირ

⁷⁸ იქვე, 170.

⁷⁹ <http://www.supremecourt.justice.nsw.gov.au/Pages/sco2_practiceprocedure/sco2_mediationinthesc/sco2_mediationinthesc.aspx#mediation_costs>.

⁸⁰ ჩალაძე გ., სასწავლო-სალექციო კურსი „დავების და კონფლიქტების ალტერნატიული მოგვარება“, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2012-2013 სასწავლო წელი.

შემთხვევაში სჭირდება პროფესიონალი იურისტის დახმარება, ვინაიდან სსსკ ასევე ითვალისწინებს სარჩელის წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძვლებს (186-ე მუხლი). სასამართლოს მოსამზადებელ სხდომაზე მხარეები აყენებენ შუამდგომლობებს. მთავარ სხდომაზე კი უწევთ ახსნა-განმარტებების მოსმენა, შეკითხვების დასმა, მტკიცებულებათა გამოკვლევა, პაექრობა,⁸¹ რაც მარტივი არაა, – შესაბამისად, მოითხოვს პროფესიონალის ჩართვას, რაც ასევე ხარჯებთანაა დაკავშირებული.

სსსკ-ის მიხედვით, მოსამართლე სარჩელის ჩაბარებიდან 5 დღის ვადაში წყვეტს, მიიღოს თუ არა იგი წარმოებაში, უგზავნის მოპასუხეს სარჩელს თანდართულ დოკუმენტებთან ერთად და განუსაზღვრავს ვადას (არ უნდა აღემატებოდეს 14 დღეს, რთული კატეგორიის საქმეებზე – 21 დღეს) შესაგებლის წარმოსადგენად.⁸² აქვე, სსსკ-ის 59-ე მუხლის მიხედვით, სასამართლო სამოქალაქო საქმეს განიხილავს განცხადების მიღების დღიდან არაუგვიანეს 2 თვისა, განსაკუთრებით რთული კატეგორიის საქმეზე მისი განმხილველი სასამართლოს გადაწყვეტილებით, ეს ვადა შეიძლება გაგრძელდეს არაუმეტეს 5 თვით, გარდა ალიმენტის გადახდევინების, დასახიჩრებით ან ჯანმრთელობის სხვა დაზიანებით ან მარჩენალის სიკვდილით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურებისა, შრომითი ურთიერთობიდან, „საცხოვრებელი სადგომით სარგებლობისას წარმოშობილი ურთიერთობის შესახებ“ საქართველოს კანონიდან გამომდინარე მოთხოვნებისა და უკანონო მფლობელობიდან უძრავი ნივთის გამოთხოვის შესახებ საქმეებისა, რომლებიც განხილულ უნდა იქნეს არაუგვიანეს 1 თვისა. სსსკ-ის 184-ე მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევებში სამოქალაქო საქმეები განიხილება მოპასუხისათვის გზავნილის ჩაბარების დამადასტურებელი დოკუმენტის სასამართლოში წარდგენიდან ან მოპასუხისათვის გზავნილის საჯარო შეტყობინებით ჩაბარებიდან არა უგვიანეს 45 დღისა, ხოლო განსაკუთრებით რთული კატეგორიის საქმეებზე განმხილველი სასამართლოს გადაწყვეტილებით ეს ვადა შეიძლება გაგრძელდეს არა უმეტეს 60 დღისა.⁸³

რეალურად არა თუ კანონით 2 თვის ვადაში, არამედ რთული კატეგორიის საქმეებზე დაწესებულ ვადებში ვერ ხერხდება საქმეთა განხილვა პირველი ინსტანციის სასამართლოში ისეთ საქმეებზეც კი, რომლებიც დაჩქარებული წესით განიხილება 1 თვის ვადაში. ამის თქმის საფუძველს იძლევა თბილისის საქალაქო სასამართლოს საჯარო ინფორმაციის გაცემაზე პასუხისმგებელი პირის 2016 წლის 15 დეკემბრის წერილი, რომლის მიხედვითაც სასამართლო არ ამუშავებს სტატისტიკურ მონაცემებს იმის შესახებ, თუ რამდენ დავას განიხილავს საშუალოდ ერთი მოსამართლე სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიაში, ასევე, საშუალოდ რა ვადას ანდომებს მოსამართლე თითო საქმის განხილვას, თუმცა ადასტურებს, რომ მხოლოდ 2016 წლის 9 დეკემბრის მდგომარეობით, სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიაში განსახილველად შევიდა 37628 სამოქალაქო საქმე⁸⁴. მხოლოდ ამ მონაცემიდან გამომდინარე, მარტივი წარმოსადგენია, რა სახის სამუშაოს ჩატარება უწევთ თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის მოსამართლეებს,

⁸¹ სსსკ-ის 25-ე თავი.

⁸² სსსკ-ის 184-ე და 186-ე მუხლები.

⁸³ სსსკ-ის 59-ე მუხლი.

⁸⁴ თბილისის საქალაქო სასამართლოს წერილი №2-04236/69, 15.12.2016.

რომელთა რაოდენობა შეადგენს 33-ს.⁸⁵ აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ გამოთხვილი ინფორმაციიდან იკვეთება სასამართლოს ადმინისტრირების რეფორმის აუცილებლობის საკითხი, მათ შორის სტატისტიკური მონაცემების დამუშავების გამართვა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულს ემატება ის ფაქტი, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებები საჩივრდება სააპელაციო სასამართლოში, აღნიშნულივე იხილავს კერძო საჩივრებს, რომელთა განხილვის ვადა 2 თვეა. სსსკ-ის მიხედვით, მას შემდეგ, რაც მხარე კანონით დადგენილ ვადაში ჩაიბარებს დასაბუთებულ გადაწყვეტილებას, მას უფლება აქვს, შეადგინოს სააპელაციო საჩივარი, ხოლო სააპელაციო საჩივრის შემოსვლიდან 10 დღის განმავლობაში სააპელაციო სასამართლო ამოწმებს საჩივრის დასაშვებობას (374-ე მუხლი). ყოველივე ზემოაღნიშნულს ემატება ვადები, რამდენიც სჭირდება სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოსატანად და არ უნდა იქნეს დავიწყებული საკასაციო სასამართლოში საქმის განხილვის ვადა, რომელიც შეადგენს 6 თვეს.⁸⁶

შესაბამისად, ადვილად სავარაუდოა, რომ ყველა იმ კანონისმიერი თუ ფაქტობრივი სტატისტიკური მონაცემიდან გამომდინარე, ერთი საქმის ყველა ინსტანციაში განხილვა მხარეს და სასამართლო ხელისუფლებას მინიმუმ 18 თვე უჯდება, ხოლო რაც უფრო მეტ ინსტანციაში განიხილება საქმე, წარმომადგენლისა და სხვა ხარჯები ავტომატურად იზრდება. ისმის შეკითხვა – შეიძლება კი, ასეთ პირობებში დაკმაყოფილდეს ერთი ან მეორე მხარის ინტერესი? ამასთან, თუ ის ფაქტიც იქნება გათვალისწინებული, რომ სსსკ შეგებებული სარჩელის⁸⁷ აღძვრის საშუალებას ითვალისწინებს და სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულება გარკვეულ დროს მოითხოვს, ადვილად წარმოსადგენია, რომ სასამართლოში „სირბილით“ დიდი შანსია, მხარეს დავის შედეგის მიმართ ინტერესი გაუნელდეს, ხოლო ინსტანციიდან ინსტანციამდე მისვლით დაკარგოს მოწინააღმდეგე მხარესთან მოლაპარაკების, ხარჯებისა და დროის დაზოგვის შესაძლებლობა.

წინამდებარე თავში განხილული სასამართლო სისტემის უარყოფითი ასპექტების დახასიათების შემდეგ სასამართლო მედიაციის საწინააღმდეგო არგუმენტების განვითარებაც უპრიანი იქნებოდა.

მედიაციის ინსტიტუციური მოწყობის მოდელები პროცესის თავდაპირველი სახისგან მნიშვნელოვნად განსხვავებული გზებით განვითარდა. სამხილი მოწმობს, რომ სასამართლოს მიერ მხარდაჭერილი მედიაცია მნიშვნელოვნად გაჯერდა სასამართლო პროცესის დომინანტური კულტურით, რასაც დავის გადაწყვეტისას ვიწრო მოგვარებაზე ორიენტირებული იურისტისეული მიდგომისკენ მივყავართ. საგულისხმოა, რომ სასამართლოს მედიაციის ტიპური მოდელების ბევრი ასპექტი მოსამართლეებისა და იურისტების გაზრდილი როლითაა გამოწვეული, უფრო კონკრეტულად, ეს გამოწვეულია ისეთი წესებით, როგორებიცაა: მანდატი იმის შესახებ, რომ მედიატორი უნდა იყოს იურისტი, იურისტების უპირატესობები ევალუატორის არსებობის დროს, იურისტების მიერ იურისტი მედიატორების არჩევა (Shopping for lawyer-mediator), ადვოკა-

⁸⁵ იხ <<http://tcc.gov.ge/index.php?m=502>>.

⁸⁶ სსსკ-ის 391-ე მუხლი.

⁸⁷ სსსკ-ის 22-ე თავი.

ტების მიერ მხარის წარმომადგენლობა წარმოდგენილი პირის მონაწილეობის გამორიცხვით და სამედიაციო შეთანხმების სასამართლოს მიერ დამოწმება.⁸⁸

იურისტთა არცთუ მცირე ნაწილი თვლის, რომ სასამართლო მედიაციის წარმართვა, ზოგადად, მედიაციისათვის დამახასიათებელ არაფორმალურ ვითარებაში ხდება, თუმცა იგი მაინც განიცდის სასამართლოს და, მაშასადამე, საპროცესო ფორმალიზმის გავლენას.⁸⁹

იურისტების დომინანციამ, რომელიც დაუფარავ კავშირშია დავის გადაწყვეტის მიზანთან, რაც თითქმის გარდაუვალია ეფექტურობით ნაკარნახევ სასამართლო კონტექსტში, და რომელმაც შესაძლებელია, შეიფაროს დროში შეზღუდული მედიაციის სესიები და საქმის განხილვის მიზანი, შესაძლოა, მედიაციაში მხარის უკმაყოფილება გამოიწვიოს.⁹⁰

საოჯახო დავების მაგალითზე შეიძლება თქვას, რომ საოჯახო დავების სფეროში მედიაციის საჭიროება, შესაძლებელია, სულაც არ დადგეს, რადგან არსებობენ სასამართლოს რეგისტრატორები, სასამართლოს კონსულტანტები, იურისტები, ფსიქოლოგები და რაიონული ჯანდაცვის მუშაკები, რომლებიც მნიშვნელოვან დახმარებას უწევენ განქორწინებულ წყვილებს, აწარმოონ მოლაპარაკებები.⁹¹ არ შეიძლება ითქვას, რომ მედიაცია დავების მოგვარების სპექტრში ერთადერთი გამოსავალია. მისი ფუნქცია ყველას განკურნება არაა.⁹²

განქორწინების პროცესების სასამართლოსგან განცალკევება არასდროს მოხდება. არსებობს დავები, რომელთა მოგვარება მედიაციის გზით შეუძლებელია.⁹³

როგორც ერთხელ უკვე აღინიშნა, ირონიულია, რომ ხშირად მედიაციის უპირატესობა მის ნაკლოვანებად იქცევა ხოლმე.⁹⁴

ყველაზე დიდ კრიტიკას მედიაციის პროცესში კეთილსინდისიერად მონაწილეობის ვალდებულება იმსახურებს ხოლმე. კრიტიკოსები აცხადებენ, რომ მედიაცია არის მეორეული მართლმსაჯულების განხორციელება – პირველი კლასის მართლმსაჯულებას მხოლოდ სასამართლოები ახორციელებენ.⁹⁵

⁸⁸ *Clark B.*, *Lawyers and Mediation*, Springer, University of Strathclyde, Law School, Glasgow, United Kingdom, 2012, 164.

⁸⁹ *McEwen C.*, *Examining Mediation in Context: Toward Understanding Variations in Mediation Programs*, in: *Herrmann M.S.*, *The Blackwell Handbook of Mediation, Bridging Theory, Research and Practice*, "Blackwell Publishing", Oxford, 2006, 90, მითითებულია წიგნში: *ცერცვაძე გ.*, *მედიაცია*, თბ., 2010, 166.

⁹⁰ იქვე, 128.

⁹¹ *Clarke G., Davies R., Lyla T.*, *ADR- Argument for and Against Use of Mediation Process Particularly in Family and Neighborhood Disputes*, QLD. University of Technology Law Journal, 1991, 84, <<https://lr.-law.qut.edu.au/article/viewFile/343/335>>.

⁹² *Clarke G., Davies R., Lyla T.*, *ADR- Argument for and Against Use of Mediation Process Particularly in Family and Neighborhood Disputes*, QLD. University of Technology Law Journal, 1991, 84, <<https://lr.-law.qut.edu.au/article/viewFile/343/335>>.

⁹³ იქვე.

⁹⁴ იქვე, 88.

⁹⁵ იქვე, 89.

მაგალითად, ფისი⁹⁶ ამბობდა, რომ მედიაციის განვითარებისთვის ბიძგი იყო სამართლებრივ ნორმებთან დანებება: „არ მჯერა, რომ დავის მოგვარებას უპირატესობა აქვს სასამართლო გადაწყვეტილებასთან... მართლმსაჯულება არ უნდა კეთდებოდეს. დავის ამგვარი მოგვარება არის მასობრივი საზოგადოების პირობების მიმართ კაპიტულაცია და არც უნდა იქნეს წახალისებული და არც ხოტბა უნდა ესხმებოდეს...“⁹⁷

მხარეების მიმართ მედიაციის პროცესში კეთილსინდისიერებისა და სამედიაციო შეთანხმების აღსრულების მოთხოვნა კრიტიკულად გადაჯაჭვულია კონფიდენციალურობასთან. ასევე კონფიდენციალურობა მედიაციის პროცესის აუცილებელ ნაწილად განიხილება. მოთხოვნა პროცესში კეთილსინდისიერად მონაწილეობისა და სასამართლოს მიერ შეთანხმების აღსრულების შესახებ შესაძლოა, მედიაციის კომუნიკაციის კონფიდენციალურობის საკითხს ხელყოფდეს. კეთილსინდისიერების მოთხოვნა უსარგებლო ხდება, თუ მხარის მონაწილეობა სასამართლოს ზედამხედველობის ქვეშ არაა და კონფიდენციალურობის პრინციპი მოქმედებს. მსგავსად, სასამართლო ვერ განსაზღვრავს, იყო თუ არა შეთანხმება მიღწეული მედიაციის პროცესში, ან რა იყო შეთანხმების პირობები, თუ ყველა მტკიცებულება, რაც მოხდა მედიაციის პროცესში, კონფიდენციალურია, შესაბამისად, ის სასამართლოს ზედამხედველობის გარეთაა.⁹⁸

ლიტერატურაში გამოთქმულია ასევე მოსაზრება, რომ სასამართლოს მიერ სამედიაციო შეთანხმების დამოწმება და აღსრულება ეწინააღმდეგება მედიაციის პრინციპებს. ჩვეულებრივ, სამედიაციო შეთანხმების აღსრულება წარმოაჩენს ხოლმე რამდენიმე სამართლებრივ და პოლიტიკურ საკითხს. ზოგიერთ შტატში მართლმსაჯულების და საკანონმდებლო ორგანოებმა გადაწყვიტეს, რომ სამედიაციო შეთანხმება უნდა აღსრულებულიყო იმავე წესით, როგორც ხელშეკრულება ან არასამედიაციო შეთანხმება.⁹⁹ ასეთ კანონმდებლობებში ზოგადი სახელშეკრულებო სამართალი ვრცელდება სამედიაციო შეთანხმებებზეც.¹⁰⁰ აღსრულების მიმართ განსხვავებული მიდგომების მიუხედავად, აღსრულების საკითხი შეიძლება გართულდეს იმ ფაქტით, რომ შეიძლება, არსებობდეს კანონმდებლობა, რომელიც ეწინააღმდეგება მედიაციის აღსრულების პირობებს. აღსრულებამ შესაძლოა, ასევე ზეგავლენა მოახდინოს კონფიდენციალურობის ნაწილზე. თუ მხარეები დავობენ, მიაღწიეს თუ არა შეთანხმებას ან შეთანხმების ცალკეული პირობების ინტერპრეტაციაზე დავა, რელევანტური მტკიცებულება იმის შესახებ, მიღწეული იქნა თუ არა შე-

⁹⁶ იელის უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის პროფესორ-ემერიტუსი.

⁹⁷ *Fiss O.M., Against Settlement*, Yale Law Journal, 1984, 1073, მითითებულია წიგნში: *Clarke G., Davies R., Lyla T., ADR Argument For and Against Use of Mediation Process Particularly in Family and Neighborhood Disputes*, QLD, University of Technology Law Journal, 1991, 89, <<https://lr.law.qut.edu.au/article/viewFile/343/335>>.

⁹⁸ *Alfini J., McCabe C.G., Mediating in the Shadow of the Courts: A Survey of Emerging Case Law*, Arkansas Law Review and Bar Association Journal, USA, 2001-2002, 174.

⁹⁹ *Alfini J., McCabe C.G., Mediating in the Shadow of the Courts: A Survey of Emerging Case Law*, Arkansas Law Review and Bar Association Journal, USA, 2001-2002, 196.

¹⁰⁰ იქვე.

თანხმება, ან რა განიზრახეს მხარეებმა, შეიძლება გამორიცხულ იქნეს კონფიდენციალურობის მოთხოვნათა გამო.¹⁰¹

5. დასკვნა

ზემოაღნიშნული მსჯელობის, კრიტიკული ანალიზის, შედარებითსამართლებრივი და სტატისტიკური კვლევის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ სასამართლო მედიაცია, როგორც ინსტიტუტი სამოქალაქო დავების მოგვარების სფეროში, სასამართლოს გზით დავის გადაწყვეტასთან დიდი უპირატესობებით სარგებლობს.

როგორც აღინიშნა, სასამართლო მედიაცია – ეს არის მედიაციის ერთ-ერთი მოდელი, რომელიც სარგებლობს წინამდებარე ნაშრომში აღწერილი მედიაციის ყველა უპირატესობითა და ნაკლოვანებით. რასაკვირველია, არ უნდა იქნეს დავიწყებული სასამართლო მედიაციის სპეციფიკა, რომელმაც გარკვეულ ასპექტებში საჯაროსამართლებრივი (სამოქალაქო საპროცესოსამართლებრივი) ბუნება შეიძინა სხვადასხვა სახელმწიფოში დამკვიდრებული პრაქტიკითა და მიდგომებით.

სასამართლო მედიაცია საშუალებას იძლევა, დაიზოგოს დრო და ხარჯები. აღნიშნულის განხორციელების თანმდევი შედეგია ადამიანური რესურსისა და ენერჯის დაზოგვა, ასევე ემოციური ზმა დავასთან ნაკლებ დროსთანაა დაკავშირებული. მხარეს ნაკლებად უწევს დავის ფორმალიზება. როგორც წინამდებარე ნაშრომში ითქვა, როდესაც მხარეები მედიაციის პროცესში არიან ჩართულნი, ძალიან რთულია იმის დადგენა, თუ რა დროს დადგებოდა მორიგება სასამართლოში. მიუხედავად ამისა, ფაქტი იმის შესახებ, რომ მედიაციის დროს უფრო სწრაფად ხდება დავის შეთანხმებით დასრულება, ვიდრე არასამედიაციო პროცესის დროს, მეტყველებს იმაზე, რომ მედიაცია უზრუნველყოფს ხარჯების დაზოგვას.¹⁰²

სასამართლო მედიაციაში მხარე თავად წყვეტს საკუთარი დავის ბედს, იგი მინდობილია საკუთარ შესაძლებლობებსა და მოლაპარაკების უნარებს. მხარეს არ უსაზღვრავენ დავის შედეგს, ასევე დავის შედეგი არაა დამოკიდებული მჭევრმეტყველურ, ორატორულ გამოსვლებსა და ათეულობით ტომ მტკიცებულებებზე. უფლებამოსილების ეს ნაწილი არის მედიაციისთვის ეთნიკურად თანდაყოლილი და ხაზგასმულია პროცესის რამდენიმე ასპექტში. იმის გათვალისწინებით, რომ მხარეები პერსონალურად არიან ჩაბმული გადაწყვეტილების პროცესში, ისინი ფლობენ ფსიქოლოგიურ კუთვნილებას, რაც უფრო ზრდის ალბათობას იმისას, რომ შეძლებენ, შეასრულონ შეთანხმების პირობები.¹⁰³

¹⁰¹ იქვე.

¹⁰² *Wissler R.*, (2204b) Barriers to Attorneys' Discussions and Use of ADR, *Ohio State J Dispute Resolut.*, 19:459-508, მითითებულია წიგნში: *Clark B.*, *Lawyers and Mediation*, Springer, University of Strathclyde, Law School, Glasgow, United Kingdom, 2012, 59.

¹⁰³ *Kovach K.K.*, *Mediation in a Nutshell*, Thomson West, University of Texas, 2003, 36-37.

მხარე უფლებამოსილია, თავად დაადგინოს ის წესები და კანონები, რომლებიც დაარეგულირებენ პროცესს; მხარეს საშუალება ეძლევა, ისარგებლოს არაფორმალური, კომფორტული და თავისუფალი გარემოთი; მხარე ასევე უფლებამოსილია, შეწყვიტოს პროცესი მედიაციის ნებისმიერ ეტაპზე. პროცესის არაფორმალურობის ერთ-ერთი უპირატესობა გამოიხატება მხარეთა შესაძლებლობით, ამა თუ იმ ტიპის დავაში აირიღონ სასამართლო გადაწყვეტილება, შესაბამისად, არ დაადგინონ პრეცედენტი ანალოგიური საქმისთვის.

სასამართლო მედიაციის მთავარი უპირატესობა კონფიდენციალურობის პრინციპია. მედიაციის არჩევისას ხშირად მხარეები სწორედ კონფიდენციალურობაზე აკეთებენ გათვლას და მონაწილეობენ ამ პროცესში იმის გამო, რომ გამჟღავნებული ფაქტები არ გახმაურდება. აქ მხოლოდ გამარჯვების მოპოვებაზე არ არის აქცენტი გაკეთებული – მხარემ შესაძლოა, სასამართლო პროცესიც მოიგოს, თუმცა იმის გახმაურება, რომ ამა თუ იმ პიროვნებასა და კომპანიას სასამართლოსთან ჰქონდა საქმე, მონაწილეობდა დავაში, გარკვეულწილად, „სახელს უტეხს“ მას. გარკვეული ინფორმაციის გახმაურება შეიძლება განსაკუთრებით საზიანო აღმოჩნდეს ცნობილი ან სწრაფად მზარდი კომპანიისთვის.¹⁰⁴

მიუხედავად ნაშრომში გამოთქმული მოსაზრებების, სასამართლო მედიაციის ნაკლოვანებებისა და სასამართლოს გზით დავის გადაწყვეტის უპირატესობების შესახებ, როგორებიცაა: მედიაციის სიძვირე საარბიტრაჟო განხილვასთან შედარებით; მედიაციის გავრცელების შეზღუდულობა; მედიაციის არსობრივი პრინციპების, როგორებიცაა კონსენსუსი, მოქნილობა და არაფორმალური პროცესის ინტეგრირება სამართლის სისტემაში; კონფიდენციალურობა როგორც სასამართლო მედიაციის მხარეებისთვის შესაძლო დისკომფორტი; იურისტების უარყოფითი გავლენა მედიაციის პროცესზე და იურიდიული პროფესიების მონოპოლია მედიაციაში; სამედიაციო კონტრაქტის აღსრულების საკითხი და კვეთა კონფიდენციალურობის პრინციპთან, სასამართლო მედიაცია ერთ-ერთი საუკეთესო საშუალებაა, რათა მხარეებმა ნაკლები დანახარჯით, კომფორტულ, არაფორმალურ გარემოში, საკუთარი ძალებით სწრაფად, საჯაროობის გამორიცხვით, სასამართლო პრეცედენტისგან თავის არიდებით, შეთანხმების სასამართლოს მეშვეობით დამტკიცების გზით მოაგვარონ დავა, შეინარჩუნონ ურთიერთობა ან ცივილიზებულად დაასრულონ ის. სასამართლოს მიერ შეთანხმების დამტკიცება გამორიცხავს: 1) ისეთ შეთანხმებას, რომელიც აშკარად ეწინააღმდეგება კანონს, ვინაიდან ქართული სამართლის სისტემაში სამედიაციო შეთანხმებაზე ვრცელდება სასამართლო მორიგების წესები; 2) პოლემიკას იმის შესახებ, რომ მედიაციის ნაკლი შეთანხმების აღსრულების მექანიზმის არარსებობაა.

ბიბლიოგრაფია

1. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997.
2. საქართველოს ორგანული კანონი შრომის კოდექსი, 17/12/2010. *ცერცვაძე გ.*, მედიაცია, თბ., 2010, 52-59, 163-166, 216, 334-337.

¹⁰⁴ *ცერცვაძე გ. (რედ.)*, მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, თსუ-ის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ცენტრი, თბ., 2013, 25.

3. *ცერცვაძე გ. (რედ.)*, მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ცენტრი, თბ., 2013, 24-26.
4. საქართველოს მთავრობის №316 დადგენილება, 6.07. 2015.
5. თბილისის საქალაქო სასამართლოს წერილი №1-180, 22.12.2016.
6. თბილისის საქალაქო სასამართლოს წერილი №2-04236/69, 15.12.2016.
7. Association Agenda between the European Union and Georgia, Judiciary, 2014, 5.
8. Local Rules – Central District of California, United States District Court Central District of California Pretrial Conferences; Scheduling; Management; L.R. 16-15. Policy Re Settlement & ADR.
9. *Kovach K.K.*, Mediation in a Nutshell, Thomson West, University of Texas, 2003, 34-37, 40, 173.
10. *Clark B.*, Lawyers and Mediation, Springer, University of Strathclyde, Law School, Glasgow, United Kingdom, 2012, 59,128, 164.
11. *Alfini J.J., McCabe, G.C.*, Mediating in the Shadow of the Courts: A survey of Emerging Case Law, Arkansas Law Review and Bar Association Journal, USA, 2001-2002, 171-174, 196.
12. *Clarke G, Davies R., Lyla T.*, ADR- Argument for and Against Use of Mediation Process Particularly in Family and Neighborhood Disputes, QLD. University of Technology Law Journal, 1991, 81, 84, 88-89, 95 <<https://lr.law.qut.edu.au/article/viewFile/343/335>>.
13. *De Palo G., D' Uros L., Trevor M., Branon B., Canessa R., Cawyer B., Florence R.*, European Parliament, Brussels, "Rebooting" The Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediation in the EU, 2014, 12, 17, 26, 32, 41.
14. *De Palo G., Trevor M.B.*, EU Mediation Law and Practice, Oxford University Press, 2012, 111, 113, 128-129, 146, 170.
15. *Ervasti K.*, Conflicts Before the Courts and Court _ Annexed Mediation in Finland, Scandinavian Studies in Law, 2012, 196.
16. <<http://tcc.gov.ge/index.php?m=587>>.
17. <<http://tcc.gov.ge/index.php?m=586>>.
18. <<http://tcc.gov.ge/index.php?m=502>>.
19. <http://www.supremecourt.justice.nsw.gov.au/Pages/sco2_practiceprocedure/sco2_mediationinthesc/sco2_mediationinthesc.aspx#mediation_costs>.